

ERFGOEDBELEID

&

IDENTITEIT

IN

HALLANDS LÄN

(ZWEDEN)

Masterscriptie Culturele Geografie

Youssef El Bouayadi

s 1481525

SAMENVATTING

In dit onderzoek ga ik na hoe het erfgoedbeleid in de Zweedse regio Halland in elkaar zit en op welke manier het regionale erfgoed wordt ervaren door de inwoners. Ik begin met een uitgebreide introductie van de regio Halland om de lezer kennis te laten maken met de regio, waarna ik op mijn onderzoeksvragen zal toespitsen. In mijn eerste onderzoeksvraag focus ik op het actieve erfgoedbeleid van bovenaf. De tweede onderzoeksvraag behelst de manier waarop het erfgoed door de inwoners van Halland ervaren wordt, van onderaf dus. In de derde onderzoeksvraag bekijk ik of er directe, danwel indirecte, verbanden te vinden zijn tussen het actieve erfgoedbeleid en de manier waarop het erfgoed wordt beleefd.

Het onderzoek is grotendeels gebaseerd op interviews en enquêtes, waarvan de resultaten in de analysehoofdstukken naar voren komen.

Uiteindelijk is de conclusie dat (1) er wel sprake is van actief erfgoedbeleid, maar er geen breed gedragen visie is onder de verschillende belanghebbenden. Dit komt het actieve erfgoedbeleid niet ten goede. Daarbij (2) is gebleken dat de meeste inwoners maar een zeer beperkt deel van het regionale erfgoed kennen. Wel is dat beperkte deel ook meteen goed bekend bij de bevolking en wordt het door velen van hen ook gewaardeerd. Er is zeker een verband tussen erfgoedbeleid en de manier waarop het door de bevolking ervaren wordt (3), maar de mate van consumptie van het erfgoed door de bevolking speelt hierbij een cruciale rol.

Inhoudsopgave

INLEIDING	5
HALLAND	7
LÄN EN LANDSKAP	7
HET HALLAND MODEL	9
THEORIE	10
IDENTITY	10
HERITAGE.....	13
TOERISME	14
CONCEPTUEEL MODEL	15
METHODOLOGIE	17
ANALYSE	20
INTERVIEW IN KUNGSBACKA.....	20
INTERVIEW IN FALKENBERG	21
INTERVIEW IN HALMSTAD.....	22
INTERVIEW IN LAHOLM	22
INTERVIEW MET AGNETA BOQVIST (LÄNSMUSEET VARBERG).....	23
INTERVIEW MET MATS FOLKESSON (HALLANDS LÄN)	24
ANALYSE OP BASIS VAN DE INTERVIEWS	25
ENQUÊTERESULTATEN	27
DE ONDERVRAAGDEN	27
VRAAG 1: NOEM 5 CULTUURHISTORISCHE PLEKKEN IN HALLAND DIE VOOR DE REGIONALE IDENTITEIT VAN BELANG ZIJN.	29
VRAAG 2: IN HOEVERRE IDENTIFICEER JE JE MET HET CULTURELE ERFGOED IN HALLAND?	30
VRAAG 3: HIERONDER VOLGT EEN LIJST MET 11 WILLEKEURIGE CULTUURGEBIEDEN IN HALLAND. WELKE KEN JE EN VAN WELKE DENK JE DAT ZE EEN BESCHERMDE STATUS HEBBEN?31	
ANALYSE OP BASIS VAN DE ENQUÊTERESULTATEN	33
ANALYSE VAN ONDERZOEKSVRAAG 3.....	33
CONCLUSIE	34
ONDERZOEKSVRAAG 1	34
ONDERZOEKSVRAAG 2	35
ONDERZOEKSVRAAG 3	36
BIBLIOGRAFIE	37
BIJLAGE: RIKSINTRESSEN & INTERVIEWS PER GEMEENTE	38
KUNGSBACKA KOMMUN.....	38

VARBERGS KOMMUN	42
FALKENBERGS KOMMUN	45
HYLTE KOMMUN	48
HALMSTADS KOMMUN	50
LAHOLMS KOMMUN	54

INLEIDING

De opkomst van de Europese Unie heeft gedurende de afgelopen 50 jaar een flinke verschuiving teweeg gebracht in het politieke, economische en culturele klimaat op het gehele continent.

Enerzijds is er een overduidelijke beweging naar een grotere (politieke en economische) éénheid en daarmee dus automatisch ook het wegpoetsen van de meeste verschillen tussen landen en gebieden in Europa. Anderzijds is er ook een duidelijke tegenbeweging aanwezig die pleit voor het benadrukken van de enorme verscheidenheid aan culturen in Europa. Het is niet voor niks dat de Europese Commissie een speciale commissaris heeft aangesteld voor Regionaal beleid.

Juist vanwege die verschuiving is de identiteitskwestie opnieuw een rol van belang gaan spelen bij grote delen van de Europese bevolking die zich in de generaties voorafgaand aan de Europese Unie nauwelijks hoefden af te vragen wat hun identiteit was. Hiermee doel ik met name op bijvoorbeeld de bevolking in Nederland of in Zweden; allebei landen die een behoorlijk stabiele factor waren in het era van de natie-staat.

Ondanks de perifere ligging van Zweden binnen Europa zijn deze nieuwe vraagstukken ook in dit land een rol van belang gaan spelen. Men zou zelfs kunnen stellen dat dit juist vanwege die perifere ligging nog sterker speelt. De invloed die Europa steeds meer krijgt in Zweden wordt in de binnenlandse media namelijk vaak afgewogen tegen de mate waarin de Zweedse nationale identiteit bedreigd wordt.

Toch ga ik dit onderzoek niet focussen op de nationale identiteit in Zweden, maar op regionale identiteit. Juist die regionale identiteit wordt door het Europese beleid naar voren geschoven als een belangrijke kwestie, die in veel gevallen al heel lang sterk ondergeschikt was aan het nationale belang. Deze hernieuwde opkomst van regionale identiteiten is al met enige regelmaat beschreven. Kenmerkende voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld Baskenland, Catalonië of Schotland. Binnen Zweden zou de zuidelijke provincie Skåne zo'n schoolvoorbeeld kunnen zijn, of de Zweedstalige Ålandeilanden in Finland.

Ik heb voor dit onderzoek echter gekozen een minder typerende en minder bekende regio als voorbeeld te nemen, namelijk de regio Halland. Het regionale erfgoedbeleid moet ook in deze regio een rol zijn gaan spelen, zoals dat door heel Europa en door heel Zweden in toenemende mate is gebeurd tegen het einde van de twintigste eeuw. Tegelijkertijd is de regio bij het grote publiek nauwelijks bekend.

Voor dit onderzoek verdiep ik mij in het Hallandse erfgoedbeleid en ga ik na wat hiervan merkbaar is in de regio zelf. Dit ga ik dan koppelen aan een theoretisch raamwerk met betrekking tot erfgoed en identiteit.

De onderzoeksvragen waar ik mee bezig ga zijn als volgt:

- Wat is het erfgoedbeleid van Hallands Län en haar 6 gemeenten?
 - In welke zin probeert de overheid een 'actief' erfgoedbeleid te voeren?
- Hoe bekend is het Hallandse erfgoed voor de lokale bevolking?
- In hoeverre is er sprake van een actieve invloed van het erfgoedbeleid op de manier waarop de inwoners het erfgoed ervaren?

In het eerstvolgende hoofdstuk geef ik een uitgebreide beschrijving van de regio Halland. Daarna volgen enkele theoretische kernpunten.

HALLAND

Halland is één van de 21 län (provincies) in Zweden. Het ligt in het zuidwesten van het land en is iets groter dan de Nederlandse provincies Groningen en Drenthe samen. In het westen wordt het begrenst door het Kattegat en ligt het tegenover het Deense schiereiland Jutland. In het noorden ligt Västra Götaland, in het oosten liggen Jönköping en Kronoberg en in het zuiden ligt Skåne. Er wonen in totaal bijna 300.000 mensen, dat is ongeveer net zoveel als de stad Utrecht.

Hallands Län is onderverdeeld in 6 gemeentes (Kommuner), namelijk Falkenberg, Halmstad, Hylte, Kungsbacka, Laholm en Varberg. Van deze gemeentes is Hylte de enige die niet aan de kust ligt. Hylte neemt daarom ook een bijzondere positie in binnen de provincie. Het bestaat uit enkele kleine dorpsgemeenschappen, die voornamelijk afhankelijk zijn van de bosbouw. De hoofdplaats is Hyltebruk. Hylte is tevens de kleinste gemeente naar inwonertal. De andere 5 gemeentes bestaan allemaal uit een gelijknamige hoofdplaats en een groot omliggend gebied met verschillende kleinere dorpen. Hiervan zijn Halmstad en Varberg de grootsten. Halmstad is tevens de hoofdstad van de provincie Halland.

LÄN EN LANDSKAP

In Zweden wordt er een bijzonder onderscheid gemaakt tussen twee verschillende systemen van regionale indeling. Men kent aan de ene kant het Län-systeem, dit is de officiële administratieve indeling in Zweden. Hier is Zweden verdeeld in 21 Län, die elk een eigen provinciaal bestuur hebben en onderverdeeld zijn in kleinere bestuurlijke eenheden (gemeentes). Daarnaast kent men in Zweden het Landskap-systeem. Hierin is Zweden verdeeld in 25 Landskap. Dit zijn provincies die in de middeleeuwen feitelijk zelfstandig functionerende eenheden waren en onderverdeeld waren in kerkgemeenten. In 1634 werd de administratieve indeling volledig herzien en werden de Län ingevoerd. Hiermee hebben de Landskap hun functionele betekenis verloren, maar desalniettemin bleven ze in gebruik als belangrijkste identiteitsbepalende indeling. Als iemand wordt gevraagd waar hij/zij vandaan komt, zal de persoon in kwestie vrijwel altijd refereren naar het Landskap en niet naar het Län. Een gecompliceerde kwestie is dat het Landskapsysteem dus op veel verschillende punten verschilt van het Länsysteem. Het kan voorkomen dat één Län grofweg bestaat uit meerdere Landskap (de Landskap Västergötland, Bohuslän en Dalsland vormen samen Västra Götalands Län) of dat één Landskap meerdere Län omvat (het Landskap Småland is administratief verdeeld in Jönköpings-, Kronobergs- en Kalmar Län). Daarnaast moet niet vergeten worden dat ook waar Län en

Landskap ongeveer overeenkomen vaak toch de grenzen niet exact overlappen. Dat houdt in dat in veel gevallen enkele dorpen nét in het andere Län of Landskap vallen.

Wat houdt dit nu in de praktijk in voor Halland? Welnu, zoals te zien is op het kaartje (fig. x) komt de ligging van Hallands Län voor het overgrote deel overeen met het Landskap Halland. Er zijn enkele kleine verschillen, die hieronder opgesomd staan:

- Een groot deel van Hylte kommun ligt feitelijk in Landskap Småland. Hoofdplaats Hyltebruk, Unnaryd, Landeryd en een deel van Rydöbruk liggen in Småland. Torup, Kinnared en de rest van Rydöbruk liggen in Halland.
- Het dorp Älvsered in Falkenbergs Kommun ligt in Landskap Västergötland.
- Het dorp Kungsäter in Varbergs Kommun ligt in Landskap Västergötland.
- Het dorp Östra Karup en een deel van Båstad in Båstads Kommun in Skåne Län ligt in Landskap Halland.
- Het dorp Lindome in Mölndals Kommun in Västra Götalands Län ligt in Landskap Halland.

Voor het onderzoek heb ik uit praktische overwegingen gekozen om uit te gaan van Hallands Län als onderzoeksgebied. Daarmee laat ik de dorpen Östra Karup en Lindome buiten het onderzoeksgebied vallen en laat ik het erfgoedbeleid van resp. Båstads Kommun in Skåne Län en Mölndals Kommun in Västra Götalands Län buiten beschouwing. Dat houdt omgekeerd dus ook in dat heel Hylte Kommun, alsmede de dorpen Älvsered en Kungsäter wél binnen het onderzoeksgebied vallen.

Ik ben in mijn onderzoek steeds uitgegaan van de Hallandse identiteit en zo heb ik dat ook in deze gebieden naar voren gebracht. Een onderzoek naar de identiteitskwestie in bovengenoemde gemeenschappen in Zweden is denk ik erg interessant en dat is dan ook iets dat ik graag opdraag als een mogelijk vervolgonderzoek. Sinds de industriële revolutie hebben veel mensen in grotere mate een relatief 'footloose' bestaan kunnen opbouwen en zijn dus minder gebonden aan hun oorsprongsgebied. Daarom is de overheid (Län) die een bepaald dorp beheert, door de overmatige aanwezigheid van haar naam en logo in dat dorp, steeds belangrijker geworden als identiteitsbepalende factor. Terwijl de identiteit van de voorouders (Landskap) steeds minder een rol speelt. Ik kan me immers voorstellen dat de ligging van dergelijke gemeenschappen in Hallands Län ook een bepaalde impact heeft, waardoor met name de jongere inwoners en immigranten uit andere delen van het land, zich toch meer met Halland zullen gaan identificeren.

Een goed voorbeeld hiervoor is dat het systeem van openbaar vervoer in Zweden heel erg sterk Längebonden is. Elk Län heeft zijn eigen OV-systeem en Längrensoverschrijdende reizen per bus zijn doorgaans erg ingewikkeld. In Halland wordt het openbaar vervoer verzorgd door HallandsTrafiken. Het lijnennet is zelfs zó systematisch verdeeld dat elke gemeente exact een eigen zone is. Buslijnen met de nummers 200 rijden vanuit Laholm, de 300-en vanuit Halmstad, de 400-en vanuit Hylte, de

500-en vanuit Falkenberg en de 600-en vanuit Varberg. Kungsbacka is weer een geval apart, deze gemeente ligt zo dicht bij de grote stad Göteborg, dat het door veel inwoners als een verre voorstad van Göteborg gezien wordt. Omdat het niet handig is als een andere busmaatschappij een deel van het vervoer in deze urbane regio verzorgt, is ervoor gekozen het vervoer in Kungsbacka te laten verzorgen door Västtrafik, de maatschappij van Västra Götalands Län. Het gevolg is dat voor een reis per bus van Varberg naar Kungsbacka een overstap vereist is in grensdorp Frillesås. De HallandsTrafiken-bus uit Varberg keert aan de rand van Frillesås, waar men uit dient te stappen, te voet over een klein bruggetje de gemeentegrens dient te passeren en aan de overzijde op de Västtrafik-bus naar Kungsbacka over te stappen. Gelukkig kunnen de inwoners van de steden Kungsbacka en Varberg ook gewoon de trein nemen, maar voor inwoners van tussenliggende dorpen bestaat deze mogelijkheid niet.

HET HALLAND MODEL

Gedurende de jaren 80 ontstond er in Zweden de behoefte aan een duidelijkere bescherming en überhaupt een betere definiëring en afbakening van het culturele erfgoed. Dit heeft in 1987 geleid tot de totstandkoming van de Wet ter bescherming van het culturele erfgoed (Kulturmiljövård), en de benoeming van honderden 'riksintressen' (beschermde cultuurmonumenten) over heel Zweden. In diezelfde lijn werd in 1993 het 'Hallandmodel' gestart als een project dat de zorg voor het erfgoed in Halland zou moeten verbeteren en tegelijkertijd de werkgelegenheid moest stimuleren. Werkloze bouwarbeiders werden opgeleid in traditionele bouwtechnieken en vervolgens te werk gesteld in verschillende restauratieprojecten. In de jaren die volgden werd dit project steeds specifiek in het licht gezien van duurzame regionale ontwikkeling. Het project heeft immers niet alleen een nadrukkelijke impact gehad op de werkgelegenheid en de monumentenzorg, maar bijvoorbeeld ook op de gehele cultuursector, het toerisme, de bouwbranche en de onderwijssector.

Toen Zweden in 1995 lid werd van de Europese Unie werd het Hallandmodel meermaals als voorbeeld gebruikt in internationale samenwerkingsprojecten. Zo zijn er met name in de Oostzeeregio vele vergelijkbare projecten opgestart in de opvolgende jaren.

Het Hallandmodel was een regionaal samenwerkingsproject tussen de provincie (Hallands Län), de regionale musea (Hallands Länsmuseum in Halmstad en Varberg), de bouw- en vastgoedsector en de 6 Hallandse gemeenten.

THEORIE

De termen Heritage (erfgoed) en Identity (identiteit) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Hoe deze concepten in de literatuur gebruikt worden en op welke manier deze vervlochten zijn, zal ik duidelijk maken in dit hoofdstuk. Als eerste zal ik uitgebreid stilstaan bij de term *Identity*. Ik zal de oorsprong en verschillende definities van de term bespreken, en daarnaast stilstaan bij de periode dat de term populair werd in de wetenschappelijke discours. Ik zal de term ook linken aan *Memory*, en ik zal duiden waarom symboliek van fundamenteel belang is bij de vorming van identiteiten. Langzaam maar zeker zal ik steeds meer toewerken naar *Heritage*. Hierbij zal ik met name ook het belang aanduiden van erfgoed als plaatsgebonden 'markeringen' of 'representaties' van identiteit. Ook zal ik de rol van erfgoed als instrument in de vorming van identiteit nadrukkelijk aanstippen. Tenslotte zal ik in dit hoofdstuk nog stil staan bij *toerisme*. Hier zal ik duidelijk maken hoe erfgoed en identiteit in de praktijk gebruikt worden als 'producten' die men kan verkopen.

IDENTITY

Identity is een term die juist in deze postmoderne tijd van globalisering een grote rol van betekenis speelt voor vele mensen. Men probeert zich ondanks de vele invloeden van buitenaf vast te houden aan een eigen 'vaste' identiteit. Maar wat betekent die term nu eigenlijk? Waar komt deze term vandaan en hoe heeft die zich in de loop der tijd ontwikkeld?

Als we een etymologisch woordenboek openslaan zien we dat de term *identity* voortkomt uit het Latijnse woord 'idem' (hetzelfde), dat uiteindelijk via de uitdrukking 'idem et idem' (enzovoorts/steeds weer hetzelfde) verbasterd is tot 'identidem' en later tot het zelfstandige woord 'identitās'. (Encyclopædia Britannica) Aldus kan gesteld worden dat *identity* aanvankelijk veel te maken had met gelijkenissen, hetzelfde. Als we echter nu een woordenboek openslaan vinden we een veel breder scala aan definities. Hiervan zal ik een aantal hieronder kort behandelen.

De Vreemde Woordentolk (Schotman, Universiteit voor Zelfstudie, ongedateerd) geeft als betekenis van 'identiteit' het volgende aan: *eenzelvigheid; volkomen overeenstemming, persoonsgelijkheid*. Hieruit lijkt men te kunnen concluderen dat voor een verklaring identiteit een ingebeelde exacte kopie van een bepaald subject nodig is. Wel moet die kopie uiteindelijk een en dezelfde zijn als het subject zelf.

Andere definities die worden gegeven zijn bijvoorbeeld:

- the collective aspect of the set of characteristics by which a thing is definitely recognisable or known.
- the set of behavioral or personal characteristics by which an individual is recognisable as a member of a group.
- the quality or condition of being the same as something else.
- the distinct personality of an individual regarded as a persisting entity.
- the state or fact of remaining the same one or ones, as under varying aspects or conditions.
- the condition of being oneself or itself, and not another.
- condition or character as to who a person or what a thing is.
- the state or fact of being the same one as described.
- exact likeness in nature or qualities.

(bron: The Free Dictionary)

In het kort kan samengevat worden dat het in deze definities voornamelijk gaat om een groep eigenschappen, die een subject direct herkenbaar maken naar de buitenwereld toe, en om het 'zijn' van het subject. Dan is het dus belangrijk in hoeverre een bepaald subject (on-)gelijk is aan anderen (*the other*).

De term werd in de jaren 50 voor het eerst populair in de sociaal-wetenschappelijke discours (Gillis, 1994). In zijn artikel 'Memory and Identity: the History of a Relationship' uit 1994, probeert Gillis een duidelijke link te leggen tussen de twee termen *memory* (herinnering) en *identity*. Zoals ik hierboven heb gesteld dat het in 'identiteit' vooral gaat om het 'zijn' van een subject, zou impliceren dat identiteit een vaste, onwrikbare waarde is. Gillis stelt daarentegen dat we er aan herinnerd moeten worden dat herinneringen en identiteiten geen vaste 'dingen' zijn, maar representaties, danwel constructies van een realiteit. Het zijn dus subjectieve, en geen objectieve, fenomenen. Daarnaast zijn herinneringen en identiteiten in grote mate selectief. Ze dienen altijd bepaalde belangen en politieke ideologieën in het heden (McDowell, 2008).

Identiteiten, zijn, zoals gesteld constructies, of representaties. Om iets te kunnen representeren is communicatie nodig, dit gaat dan door middel van een bepaalde symboliek. Het is belangrijk om te beseffen dat ook symbolen geen 'vaste' betekenis hebben die inherent is aan het symbool. Symbolen geven observanten de mogelijkheid om een betekenis te herkennen, maar die betekenis is altijd veranderlijk. Het gebeurt keer op keer dat volkeren verschillende tekens en symbolen steeds weer opnieuw uitvinden, waarbij hun betekenis en verwijzing steeds verandert (McDowell, 2008). Hieruit

volgt dan weer dat ook landschappen van groot belang zijn voor identiteit. Immers, landschappen zijn nooit slechts een passieve achtergrond. Landschappen zijn op hun beurt ook weer representaties, die niet afzonderlijk gezien kunnen worden van de identiteit van de mensen die die landschappen bevolken en vormen (Krauss, 2008).

Toch moeten we in al dit relativiseren niet vergeten dat de oorspronkelijke definities van de term 'identiteit' veel meer lijken te verwijzen naar een objectieve, vaste betekenis, dan naar een subjectieve, veranderlijke betekenis, zoals ik die in de vorige alinea heb beargumenteerd. Hoe zit dat dan precies? Nu is het 'zijn' van dingen, net zoals 'DE werkelijkheid' een erg problematisch onderwerp waar vele existentialisten en ontologen zich reeds mee bezig hebben gehouden. Toch moet geconcludeerd worden dat 'DE werkelijkheid' in elk geval vanuit het oogpunt van de rationele mens niet kan bestaan omdat de rationele mens slechts in staat is kennis te vergaren door waar te nemen. Alle waarnemingen zijn per definitie partieel, selectief en vervormd (immers, elke waarneming kan niet op zichzelf gezien worden, maar is voor de beleving ervan volledig afhankelijk van eerdere waarnemingen van het subject dat waarneemt), aldus is te deduceren dat het voor de mens onmogelijk is om 'DE werkelijkheid' van iets te kennen, vast te stellen of überhaupt te weten of 'DE waarheid' bestaat.

Dan blijft alleen de groep definities over die betrekking hebben op het 'beeld' van een subject. Hier gaat het erom hoe iemand of iets wordt gezien (door zichzelf of door anderen). Natuurlijk spelen allerlei eigenschappen een belangrijke rol bij het kunnen 'herkennen' van het subject, zoals ook uit een heel aantal van de gegeven definities blijkt. Toch is het niet een bepaalde groep individuele eigenschappen die de 'identiteit' van een subject bepalen, maar zijn het het subject zelf en natuurlijk ook andere individuen die de 'identiteit' van het betreffende subject 'creëren' door erover te communiceren. In de Cultureel Geografische discours is dan ook duidelijk een trend waar te nemen waarin de betekenis van 'identity' langzaam steeds meer de nadruk legt op 'herkenning' en steeds minder op het 'gelijk zijn' (Oakes & Price, 2008).

Het feit dat we nu dus uit kunnen gaan van een notie van identiteit, waarbij deze identiteit subjectief en selectief is en tot stand komt door middel van communicatie, maar tegelijkertijd dus iets communiceert over bepaalde eigenschappen (die dus in feite de symboliek vormen), betekent niet dat identiteit niets meer zegt over het 'zijn' van het subject. We weten nu alleen dat dit 'zijn', als vaststaande realiteit niet waar te nemen is en dat dit 'zijn' dus per definitie subjectief is en ook verschillend voor verschillende observanten. Het feit dat identiteit wel degelijk te maken heeft met eigenschappen en dus ook het 'horen bij' bepaalde groepen die deze eigenschappen delen, heeft tot

gevolg dat we dus ook te maken hebben met bepaalde groepen die deze 'subjectieve' eigenschappen niet delen en dus buiten de boot vallen. De zogenaamde *Other*. De term *otherness* is daarom ook fundamenteel voor representaties van identiteiten (Graham et al., 2000).

HERITAGE

De term *Heritage* wordt in de wetenschappelijke discoursen voornamelijk weergegeven als een plaatsgebonden 'markering' van identiteit. In alle moderne samenlevingen vinden we een heersend verlangen om herinneringen (*memory*) te representeren door middel van het 'markeren' van plekken. Een 'plek' is een locatie waaraan een waardevolle betekenis is toegekend (McDowell, 2008). Omdat erfgoed zo nauw verwant is aan de eerder besproken term identiteit, en feitelijk niets anders is dan een vorm van plaatsgebonden representatie van identiteit, kunnen we stellen dat ook erfgoed zowel een bindende factor als een scheidende factor is. Het brengt dus altijd een soort van 'conflict' teweeg. Volgens Krauss (2008) behelst het altijd zowel een gevoel van 'horen bij', als een gevoel van 'uitsluiten van', en dus een scheiding tussen 'wij' en 'zij'.

Toch is erfgoed altijd een plaatsgebonden representatie van identiteit. Dat houdt in dat het niet alleen, zoals identiteit, een bindende en een scheidende factor is; maar ook een 'plek'. Een plek is pas erfgoed, als het als zodanig wordt gebruikt. Hierin blijkt dus dat erfgoed ook 'selectief' is. De keuze welke plekken op welke manier als erfgoed en word gezien is altijd subjectief. Daarbij is het van belang om op te merken dat deze keuze niet los te zien valt van bepaalde belangen die een rol spelen. Dit kunnen bijvoorbeeld economische, culturele, politieke of sociale belangen zijn. Erfgoed is dát deel van het verleden dat we nu selecteren om te gebruiken voor hedendaagse doeleinden (Graham et al., 2000).

Nu kan ook gesteld worden dat erfgoed een sterk politiek proces is. Zolang er in het heden op een bepaald gebied geen belangen een rol spelen, is er geen behoefte aan een bepaald soort erfgoed. Erfgoed kan immers gebruikt worden om een bepaalde identiteitswaarde te versterken, en daarmee eventuele andere identiteitswaarden te verzwakken. Dit is een 'wapen' dat in het politieke proces regelmatig gebruikt wordt. Door middel van erfgoed kunnen identiteiten gecreëerd, veranderd, of tenietgedaan worden.

Door de jaren heen hebben vele machthebbers en regeringen al strategieën gebruikt, waarbij erfgoed werd ingezet om de bevolking aan zich te laten binden, óf juist om de bevolking tégen politieke tegenstanders te laten keren. Een interessant voorbeeld hiervan is de politiek van Stalin in de jaren 30 van de twintigste eeuw. Door heel de Sovjetunie heen werd het communisme, en dan

met name in de verpersoonlijking van zijn voorganger Lenin én zichzelf, verheerlijkt en gerepresenteerd op talloze plekken door heel het land verspreid. Dit zou het 'nieuwe' erfgoed van de Sovjetunie zijn. Communisme, Lenin en Stalin. Overal werden steden hernoemd, standbeelden gerezen, het volkslied aangepast, ter meerdere glorie van de nieuwe eenheidsstaat waarop de nieuwe identiteit gebaseerd moest zijn. Tegelijkertijd werden alle minderheden overal in het land verplaatst, gedeporteerd en gehergroepeerd. Dit had tot gevolg dat ook de minderheden in de Sovjetunie zich in de toekomst minder zouden laten afleiden door al het eventuele lokale erfgoed van hun thuisland en zich volledig konden richten op de nieuwe glorieuze eenheidsstaat. Op de lange termijn zijn veel van die oude identiteiten in de voormalige Sovjetunie teruggekeerd en is Stalins beleid in dat opzicht 'mislukt'. Desalniettemin heeft dit een enorme impact gehad op de getroffen volkeren en hun historie.

Macht is dus duidelijk een centrale factor als het gaat om het construeren van erfgoed, en daarmee dus ook identiteit. Erfgoed is dus geen 'gegeven feit', het wordt gecreëerd (McDowell, 2008).

TOERISME

In het vorige stuk heb ik duidelijk gemaakt dat erfgoed geen gegeven factor is, maar in feite wordt geconstrueerd. Erfgoed wordt dus 'geproduceerd' met bepaalde doeleinden. Hierbij wordt altijd gericht op een bepaalde doelgroep, die hierdoor beïnvloed dient te worden. We kunnen hierbij dus zelfs spreken van een zekere 'consumptie'. Erfgoed wordt geproduceerd en vervolgens geconsumeerd (Groote & Haartsen, 2008).

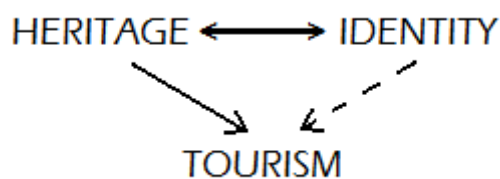
Erfgoed kan op verschillende manieren worden geconsumeerd. Vaak worden bijvoorbeeld belangrijke monumenten of standbeelden midden op een plein in het centrum van een stad geplaatst, waar veel mensen komen. Op deze manier wordt het erfgoed simpelweg 'geconsumeerd' omdat er vaak veel mensen langslopen. Deze mensen 'consumeren' het erfgoed, zonder dat ze het zelf door hebben. Maar er zijn uiteraard ook actievere manieren om erfgoed te 'consumeren'. Als ze op reis zijn zoeken veel mensen juist eigenaardige culturele wetenswaardigheden op, en erfgoed neemt hierbij een belangrijke plaats in. Graham (2000) stelt zelfs dat erfgoed de belangrijkste bron van inkomsten voor het internationale toerisme is.

Dan blijkt nu dus ook waarom de rol van de overheid (de machthebber) als identiteitsbepalende factor bijzonder groot is. Erfgoed moet niet alleen selectief gecreëerd worden, maar ook geproduceerd én vervolgens op een bepaalde manier aan de man gebracht worden. Hierbij moet ook gedacht worden aan conservering en restauratie. Conserveren is het behouden van erfgoed en restaureren is het terugbrengen van erfgoed naar de 'originele' staat. Nu is het altijd de rol van de

machthebber om te bepalen welk erfgoed aan de man gebracht moet worden, en hoe dat moet gebeuren, hoeveel geld er moet worden gestoken in het conserveren en restaureren van erfgoed etc. (Hernández Martínez, 2008)

CONCEPTUEEL MODEL

In het vorige stuk tekst heb ik de concepten *Heritage*, *Identity* en *Toerisme* één voor één behandeld. Nu is het de vraag op welke manier deze verschillende concepten invloed op elkaar hebben en hoe dat weer een rol speelt in dit onderzoek. Laten we kijken naar onderstaand model:

We zien hier een sterke wisselwerking tussen *Heritage* en *Identity*. Identiteit wordt immers vooral ontleend aan bijbehorend erfgoed. In die zin kan gesteld worden dat de aanwezigheid van een zeker erfgoed leidt tot de vorming van een bijpassende identiteit. Naarmate erfgoed met de generaties wegvalt en plaatsmaakt voor nieuw erfgoed, verandert ook die identiteit.

Maar dit proces is traag. Veel erfgoed leeft namelijk voort in verhalen tussen mensen die van generatie op generatie worden doorgegeven. Een nieuwe identiteit is niet van de ene op de andere dag te vormen. Veel sneller is het omgekeerde proces. De aanwezigheid van een bepaalde identiteit leidt direct tot een versterking, of zelfs een ontstaan, van bijpassend erfgoed. Hierbij spelen machtsfactoren een bepalende rol. De machthebber die een bepaalde identiteit (*self of other*) wil versterken zal dit doen door het benadrukken van een bijpassend erfgoed. Op de lange termijn zou dit er dan toe kunnen leiden dat die identiteit veel wijdverbreider bekend wordt en geaccepteerd wordt door verschillende bevolkingsgroepen.

Dan is er nog de factor toerisme. Een toerist is een reiziger. Een toerist gaat weg van huis om het 'andere' te ervaren. Dit kan vreemde natuur zijn, of een vreemd klimaat. Maar veelvoorkomend is ook de culturele toerist, die op zoek is naar vreemde culturen, naar vreemde identiteiten, naar *the other*. In zekere zin leidt *identity* dus tot een bepaalde vorm van toerisme. Maar de manier waarop de toerist kennis maakt met *the other* is vaak door middel van erfgoed. Dit kan kenmerkende kleding zijn, dit kan zich uiten in dans of verhalen, maar het kan ook gaan om bijvoorbeeld gebouwen of zelfs complete cultuurlandschappen. Dit erfgoed is veel meer een directe trekker van toerisme. Bepaalde gebouwen of gebruiken kunnen zo bekend worden dat ze op zichzelf al een belangrijke reden worden voor de toerist om naar een bepaald gebied te trekken.

We zien dus dat er een hele sterke onlosmakelijke verbinding bestaat tussen erfgoed en identiteit. En we zien ook dat zowel identiteit als erfgoed toerisme aantrekt. Erfgoed kan dit op een veel directere manier doen dan identiteit.

In dit onderzoek focus ik met name ook op de machtsfactor. Ik wil weten op welke manier identiteit wordt benadrukt door middel van erfgoed in Hallands Län. Daarnaast wil ik ook weten hoe de aanwezigheid van dit erfgoed door de inwoners ervaren wordt en of toerisme hierin nog een belangrijke rol speelt.

Op bovenstaand kaartje staan alle *riksintressen* in Hallands Län aangegeven. In de bijlage worden alle riksinteressen in een uitgebreid overzicht behandeld.

Nu we een lijst hebben met de verschillende *riksintressen* is de volgende stap in het onderzoek dat we nagaan wat precies het regionale beleid is met betrekking tot deze *riksintressen*, m.a.w. hoe gaat Hallands Län om met de *riksintressen* binnen haar grenzen. Om dit na te gaan heb ik verschillende folders en websites van het Län, de 6 gemeenten en bijvoorbeeld provinciale musea onderzocht en heb ik verschillende interviews gehouden met betrokken personen. Het belangrijkste interview in deze was met Mats Folkesson. Hij is Länsantikvarie (hoofd cultuurerfgoed) bij Hallands Län in Halmstad en dus voor een groot deel verantwoordelijk voor het cultuurerfgoed in Hallands Län. Daarnaast heb ik in de gemeente Kungsbacka een interview gehouden met Wivi-Ann Reit. Zij is Kommunantikvarie voor de gemeente Kungsbacka. Kungsbacka is de enige gemeente in Hallands Län met een eigen Kommunantikvarie, die speciaal voor het cultuurerfgoed in de gemeente in dienst is. In de overige gemeenten is er wel iemand die het erfgoed als deel van zijn/haar portefeuille heeft, maar er is niemand speciaal voor aangesteld. Hiervan heb ik interviews gehouden met Sigge Ohlsson van de gemeente Halmstad, met Thérèse Ehrenborg van de gemeente Laholm en met Debbie Thompson van de gemeente Falkenberg. Daarnaast heb ik ook gesproken met Agneta Boqvist. Zij is het hoofd van het Länsmuseum (het provinciale museum) in Varberg.

De reden dat ik gekozen heb voor deze kwalitatieve onderzoeksmethode is omdat het vanuit de eerste onderzoeksvraag van belang is een algemeen beeld te kunnen krijgen van het erfgoedbeleid in Halland. Door middel van interviews en enkele websites en folders en brochures ben ik er in geslaagd een duidelijk beeld te vormen van de manier waarop het erfgoedbeleid in Halland in elkaar steekt en van de manier waarop door de regionale en lokale overheden met de *riksintressen* wordt omgegaan. Uiteraard heb ik in mijn vragen ook speciale aandacht besteed aan het aspect van de Hallandse identiteit. Dit heeft nog tot interessante resultaten geleid. Meer hierover is uiteraard in het resultatenhoofdstuk te vinden.

Tenslotte ben ik in mijn onderzoek ook geïnteresseerd in de manier waarop het erfgoed en het identiteitsvraagstuk ervaren wordt door het 'gewone publiek'. Hiertoe heb ik 68 enquêtes afgenomen in m.n. treinen en bussen verspreid over heel Hallands Län.

Om deze onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden moest ik een beeld krijgen van de bekendheid van de inwoners met het regionale erfgoed, en ook van de mate waarin de inwoners begaan zijn met hun regionale erfgoed. Aangezien 'de inwoners van Halland' een erg grote doelgroep is, is er sowieso een steekproef nodig om een goed beeld te kunnen krijgen. Kwalitatief onderzoek heeft voor mij persoonlijk de voorkeur boven kwantitatief onderzoek, maar in dit geval was het van

groter belang om een zo groot mogelijke groep te kunnen ondervragen. Het onderzoek zou te omvangrijk zijn geworden als ik met 68 willekeurige inwoners diepte interviews had gehouden. Om die reden is een kwantitatieve onderzoeksmethode een uitkomst als je een grote groep mensen over enkele concrete zaken wilt ondervragen.

In de enquêtes heb ik 3 vragen gesteld:

VRAAG 1: NOEM 5 CULTUURHISTORISCHE PLEKKEN IN HALLAND DIE VOOR DE REGIONALE IDENTITEIT VAN BELANG ZIJN.

VRAAG 2: IN HOEVERRE IDENTIFICEER JE JE MET HET CULTURELE ERFGOED IN HALLAND?

VRAAG 3: HIERONDER VOLGT EEN LIJST MET 11 WILLEKEURIGE CULTUURGEBIEDEN IN HALLAND. WELKE KEN JE EN VAN WELKE DENK JE DAT ZE EEN BESCHERMDE STATUS HEBBEN?

De eerste en de derde vraag zijn met name van belang voor het onderzoek om een beeld te kunnen vormen van de bekendheid van de inwoners van Halland met hun erfgoed. Vraag 1 is een open vraag, op die manier meet ik direct welke cultuurhistorische plekken in Halland het eerst bij mensen opkomen. Vraag 3 is een vraag waarbij al een aantal plekken wordt genoemd. Met deze vraag wordt juist ook gekeken naar een aantal minder bekende plekken in Halland. Vraag 2 is van belang voor de derde onderzoeksvraag. Dit is een meerkeuze vraag waarmee kan worden bepaald of de inwoners van Halland het culturele erfgoed bewust een factor van belang vinden voor hun eigen identiteit.

ANALYSE

In dit hoofdstuk beschrijf en analyseer ik de resultaten op basis van de interviews en enquêtes die ik heb afgenomen. De eerste onderzoeksvraag was:

- **Wat is het erfgoedbeleid van Hallands Län en haar 6 gemeenten?**
 - In welke zin probeert de overheid een ‘actief’ erfgoedbeleid te voeren?

Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden heb ik mij verdiept in de zogenaamde riksintressen en heb ik vervolgens een aantal interviews afgenomen bij mensen in verschillende overheidsfuncties. Ik heb interviews afgenomen bij de gemeentes Kungsbacka, Falkenberg, Halmstad en Laholm en ik heb gesproken met Agneta Boqvist van Länsmuseum Varberg en Mats Folkesson die namens heel Hallands Län verantwoordelijk is voor het erfgoedbeleid. Hieronder volgt een samenvatting van elk van de interviews. Daarna zal ik dieper op de analyse ingaan om antwoord te kunnen geven op bovengenoemde onderzoeksvraag.

INTERVIEW IN KUNGSBACKA

In Kungsbacka heb ik gepraat met Wivi-Ann Reit. Zij is kommunantikvarie voor die gemeente en daarmee speciaal aangesteld voor het cultuurerfgoed en cultuurbeleid daar. Kungsbacka is de enige gemeente in Halland die een eigen kommunantikvarie heeft. Met maar liefst 12 van de 42 riksintressen is dat misschien ook weer niet zo vreemd.

Kungsbacka kenmerkt zich, volgens Wivi-Ann, door een bijzonder actief cultuurbeleid. Hierin is er een groot verschil op te merken tussen de 90er jaren en nu. Tegenwoordig heeft zij als antikvarie binnen het gemeentelijk bestuur veel meer macht. Er is bijna altijd wel een soort van compromis mogelijk. Tevens is er een hechte samenwerking met Hallands Län en dan met name met Mats Folkesson. Er is geen directe communicatie met de andere Hallandse gemeenten, dit gaat altijd via het Länsbestuur en soms ook via het Länsmuseum.

Naast de 12 riksintressen, zijn er in Kungsbacka ook nog eens 24 erfgoedplekken van gemeentelijk belang. Die zijn zeker interessant, maar hierin is de macht van de kommunantikvarie een stuk beperkter. Het beschermen en onderhouden van die plekken is politiek gezien veel lastiger, dan van de riksintressen.

Ik heb Wivi-Ann ook gevraagd naar de kwestie rond de Hallandse identiteit. Hierover zegt Wivi-Ann dat de riksintressen een bijzondere rol spelen. Vooral het Län probeert die te gebruiken om de Hallandse identiteit te versterken.

Toch neigen Kungsbacka en haar inwoners meer en meer naar het noordelijker gelegen Västra Götaland en Göteborg. Volgens Wivi-Ann is de realiteit dat Halland in de toekomst niet meer zal bestaan. Ze was altijd een tegenstander van het verdwijnen van Halland, maar toch zal het vroeg of laat gebeuren. Aan de andere kant is men ook 'bang' voor het veel grotere Västra Götaland. Mocht Halland komen te verdwijnen, dan zullen waarschijnlijk Kungsbacka en Varberg in die provincie komen te liggen. Het huidige Halland heeft 295.000 inwoners terwijl Västra Götaland zónder Kungsbacka en Varberg al ruim 1,5 miljoen inwoners heeft.

INTERVIEW IN FALKENBERG

In Falkenberg heb ik gesproken met Debbie Thompson. Zij werkt bij de gemeente Falkenberg en tevens bij het museum van lokale geschiedenis in Falkenberg.

Volgens Debbie is het culturele erfgoed in Falkenberg helaas minder belangrijk geworden de laatste jaren. In de 80er en 90er jaren vond men het interessant, maar inmiddels ligt de interesse van het gemeentebestuur meer bij de vraag hoe men zoveel mogelijk nieuwe mensen naar Falkenberg trekt. Er was een man die zich ermee bezig hield (Lars Bergfast), maar hij is ermee gestopt omdat er te weinig interesse voor een actiever erfgoedbeleid was. Er zijn ook veel burgers die brieven schrijven, maar daar luistert men nooit naar.

Er is goed contact met het Län, en dan met name met Mats Folkesson over deze kwestie, maar dat is voor de lange termijn zeker niet genoeg.

Het Hallandmodel, daar weet ze niet zoveel van. Er was inderdaad iets in de 90er jaren, maar nu is die noodzaak er niet meer.

Het grote probleem met Falkenberg is het opleidingsniveau. Terwijl bijvoorbeeld Halmstad, Varberg en Kungsbacka nog redelijk hoogopgeleide gemeentes zijn, is Falkenberg een kleine plaats en echt een boerengemeente. Hierdoor is er sowieso minder interesse in cultureel erfgoed.

Over de bescherming van het erfgoed in de gemeente is ze ook niet echt te spreken. Die status van riksintresse is er wel, maar dat is eigenlijk niet genoeg, en de politici zijn zwak. Ze durven geen harde besluiten te nemen. Debbie heeft zelf een aanvraag gedaan om de functie van 'kulturantikvarie', zoals in Kungsbacka in het leven te roepen, maar daar heeft ze nog niks over teruggehoord.

Veel oude mensen zien de Hallandse identiteit graag terug in oude gebouwen, maar de politiek heeft daar eigen ideeën over. Van een échte typische Hallandse identiteit weet ze niet veel af. Hallanders zijn gewoon Zweden. Er zijn oproepen om Halland te doen verdwijnen. Dan zouden Kungsbacka en Varberg bij Västra Götaland komen, Halmstad en Laholm bij Skåne en Hylte bij Småland. Maar Falkenberg ligt in alle opzichten precies tussen al deze cultuurgebieden in, dus dat idee valt in deze gemeente bijzonder slecht. Er is ook een beweging tegen deze ideeën: 'Håll Halland Hel' oftewel 'Houd Halland Heel'.

INTERVIEW IN HALMSTAD

Bij de gemeente Halmstad heb ik gesproken met Sigge Ohlsson.

Als ik hem vraag naar het belang van de erfgoedpolitiek voor de gemeente Halmstad, zegt hij dat er wel degelijk belang aan wordt gehecht, maar het kan zeker meer zijn. Er was pas nog een jubileum in 2007. Toen werd gevierd dat het 700 jaar geleden was dat Halmstad stadsrechten kreeg. Dergelijke dingen zijn belangrijk, maar kunnen toch maar weinig teweeg brengen.

De gemeente werkt hierin vooral samen met Krister Gustafsson van Kulturmiljö Halland, een regionale organisatie die door het Län in het leven is geroepen.

Net zoals Kungsbacka kent ook Halmstad een gemeentelijk bestand van cultureel erfgoed, maar de bescherming hiervan is niet dezelfde als die van de riksintressen.

Als het gaat om de Hallandse identiteit probeert men die voornamelijk te versterken. Er is een debat geweest over de vraag of Halland wel moet blijven bestaan, maar nu het er naar uitziet dat Halland een eigen regio blijft, moet men alles doen om het culturele erfgoed van Halland en Hallands identiteit als grensregio te benadrukken.

INTERVIEW IN LAHOLM

In Laholm heb ik gesproken met Thérèse Ehrenborg. Zij werkt daar bij de gemeente en is verantwoordelijk voor het lokale cultuurerfgoed beleid.

Ik vroeg haar naar het belang van het cultuurerfgoedbeleid voor de gemeente Laholm. Zij gaf aan dat het voor veel inwoners van belang is, maar een groot probleem is het lage opleidingsniveau. In tegenstelling tot Halmstad of Kungsbacka is Laholm écht een plattelandsgemeente, en daardoor is het moeilijk om hier een goed erfgoedbeleid van de grond te krijgen.

De gemeente Laholm werkt veel samen met Mats Folkesson van Hallands Län en met Krister Gustafsson van het Länsmuseum in Halmstad. Daarnaast komt er een keer per maand een kommunantikvarie uit Halmstad op bezoek. In Laholm heeft het Hallandmodel wel degelijk effect gehad. In de 90er jaren is het oude theater van Laholm binnen dit project volledig gerenoveerd. Volgens Thérèse was dat 'goud waard'. Daarnaast wordt er een archeologisch bronstijdproject uitgevoerd in Hallandsåsen (zie Dömostorp, nr 42) in samenwerking met de EU.

De gemeente Laholm schijnt niet erg veel interesse te hebben in het beschermen van nog meer plekken naast de riksintressen. Men is 'bang' dat Laholm als een ouderwetse gemeente gezien zal worden, volgens Thérèse. Een voorbeeld hiervan is dat men van plan is om de stad ten noorden van de rivier uit te gaan bouwen, terwijl juist het hele open land ten noorden van Laholm bij het binnenstadse riksintresse hoort. Dit is gedaan om het stadsgezicht van het oude Laholm over de rivier op de heuvel te bewaren. Maar nu probeert men dat dus af te breken en zelfs tegen dat riksintresse in te gaan, door ten noorden van de stad te gaan bouwen. Volgens Thérèse kan er veel beter ten westen van de stad gebouwd worden, naar het treinstation toe, dat enkele kilometers ten westen van Laholm ligt. Zo krijg je ook nog eens meer mensen de trein in.

Men ziet ook niet bepaald de kwaliteit van cultuurerfgoed in en is eerder geneigd voor het natuur erfgoed te gaan. Wat Thérèse probeert te doen is juist daarop in te springen. Een ideale combinatie: Natuur & Cultuur. Er zijn al verschillende rondritten met dit thema uitgezet door de gemeente en in kleurrijke brochures uitgebracht. Zo leren de inwoners van de gemeente hun eigen erfgoed kennen.

Over de Hallandse identiteit zegt Thérèse dat die bijzonder sterk is, ook al is het niet erg 'rendabel' om Halland als regio in stand te houden. Halland hecht vooral aan de underdogpositie die het in Zweden heeft.

INTERVIEW MET AGNETA BOQVIST (LÄNSMUSEET VARBERG)

Het Länsmuseum werkt in heel Halland samen met Län en Kommuner. Voornamelijk loopt dat via het project Region Halland, waar Krister Gustafsson tevens hoofd van is.

Ik heb het met Agneta vooral gehad over de Hallandse identiteit. Moet die versterkt worden? Of juist veranderd? 'Nee', zegt Agneta, 'ik ben van mening veranderd. Men zou juist de overeenkomsten met anderen moeten benadrukken.' Volgens haar is een Hallandse boer immers niet veel anders dan een boer ergens anders in Zweden, of in Nederland, of in Ethiopië. We zouden onze eigen regio niet moeten aanprijzen alsof het specifiek anders is dan de rest, nee, want er zijn overal overeenkomsten. Je zou juist moeten gaan vergelijken. Dat internationale perspectief vindt Agneta vooral van belang.

Halland is een gebied dat ook intern veel verschillen kent. Denk daarbij aan de dialectgrens (noord/zuid), de bouwstijlen, de zee en het platteland tegenover de dichte bossen van het binnenland. We zouden Halland juist moeten zien als deel van de wereld.

Op de vraag of Hallands identiteit versterkt kan worden wil zij een tegenvraag stellen: 'Moet die wel versterkt worden?'

INTERVIEW MET MATS FOLKESSON (HALLANDS LÄN)

Zoals in eerdere interviews gebleken is, is Mats Folkesson een belangrijke spil in de erfgoedpolitiek van Halland. Hij houdt de contacten met alle gemeentes en met het Länsmuseum.

Vooropgesteld wil Mats Folkesson kwijt dat hij bij het Län werkt en dat het Län uiteindelijk bij het rijk hoort. Hij heeft dus minder mogelijkheden om zaken voorelkaar te krijgen dan bijvoorbeeld Krister Gustafsson van Region Halland en van het Länsmuseum.

Voor Halland speelt de erfgoedpolitiek verschillende rollen. Het gaat natuurlijk om het 'gebouwde' erfgoed, maar tegelijkertijd is het ook het cultuurmilieu als geheel die identiteitsscheppend is. In Halland spelen voornamelijk Tjolöholm (12), Grimeton (14), Varbergs vesting (13) en de binnensteden van Halmstad (35) en Laholm (41) een rol van belang. Ook het Deense erfgoed in het zuiden is bijzonder belangrijk.

Wat voor het rijk van belang is, is om de bij wet beschermde objecten en gebieden te beschermen. Hiervoor is per jaar 10 miljoen kroon (1,1 miljoen euro) beschikbaar. Naast het 'gebouwde' erfgoed zijn er ook zogenaamde cultuurreservaten. Hiervan zijn Äskhults by (11), Mårtagården (8) en Bollaltebygget (38) goede voorbeelden. Die krijgen ook geld.

Daarnaast worden ook zeker meer dan 50 prehistorische vondsten (grafheuvels e.d.) met dit overheidsgeld beschermd.

Het cultuurmilieu is voor Halland heel belangrijk, als identiteitsscheppende factor, maar ook als reisdoelen voor bezoekers van buitenaf. Vooral de binnensteden zijn van belang als het om culturele identiteit gaat.

Een aantal plekken zijn het privébezit van bijvoorbeeld stichtingen. Die krijgen vervolgens subsidie van de gemeentes. Hallands Län werkt altijd intensief samen met haar gemeentes, en zal dat ook blijven doen door een actief erfgoedbeleid te stimuleren met geld.

Als het gaat om de Hallandse identiteit zegt Mats dat Halland een behoorlijk ‘vergeten’ provincie is. Het is een welvarende regio tussen Göteborg en Skåne, maar tegelijkertijd een regio in een uithoek van het land. Dat was zo in de Deense tijd, en dat is ook nu weer zo.

Het is tegelijkertijd een regio die met opdeling bedreigd werd. Maar veel Hallanders vormden toen een eensgezind front tegen de staat. Halland wordt een eigen regio. Vanaf 2011 zal er ook een eigen Cultuurontwikkelingsplan voor de regio in werking treden.

Moet de Hallandse identiteit versterkt worden? Ja, natuurlijk! Er is veel te weinig gedaan hiervoor en nog veel werk aan de winkel. Het is een regio doorspekt met culturele en geografische grenzen, en juist dát is het sterke punt. Halland is een heel gevariëerde regio en niet alleen een zandstrand voor feestende jongeren.

ANALYSE OP BASIS VAN DE INTERVIEWS

De onderzoeksvraag die we wilden beantwoorden was wat het erfgoedbeleid in Halland is en op welke manier de overheid hier een actief erfgoedbeleid probeert te voeren. Puur op het beleid richtend zien we dat Mats Folkesson van Hallands Län een hele belangrijke speler is. Hij is feitelijk het gezicht van de rijksoverheid voor het Hallandse erfgoed en omgekeerd het gezicht van het Hallandse erfgoed bij de rijksoverheid. Op papier is zijn belangrijkste werk dan ook het doorsluizen van geldpotjes van de overheid naar de juiste bestemmingen op het gebied van erfgoed in Halland. Maar hij heeft ook zeggenschap over hoe die potjes verdeeld moeten worden en heeft dus relatief veel macht in de kwestie.

Mats Folkesson is dus de belangrijkste spil in de machtsfactor die ik onderzocht heb. Erfgoed is dát deel van het verleden dat we nu selecteren om te gebruiken voor hedendaagse doeleinden (Graham et al., 2000), en in de regio Halland speelt Mats Folkesson, aangestuurd door de regering, een belangrijke rol in juist dat selecteren.

Hij werkt nauw samen met Krister Gustafsson van Region Halland en het Länsmuseum. Krister is een echte kenner van het regionale erfgoed en niet direct aan de overheid gebonden. Daarom is Krister veel vrijer in het uitvoeren van zijn taken, dan Mats Folkesson zelf.

Mats Folkesson is ook degene die contact houdt met de lagere overheden, in dit geval dus de 6 gemeentes. In dit contact probeert hij uiteraard de gemeentebesturen te stimuleren om een actiever erfgoedbeleid te voeren. In de praktijk pakt dit beter uit in stedelijke gemeentes als Halmstad en Kungsbacka en minder goed in plattelandsgemeentes als Falkenberg en Laholm. In de laatstgenoemden blijkt vooral het lage opleidingsniveau er debet aan te zijn dat de interesse voor cultureel erfgoed laag is. Met name Debbie Thompson uit Falkenberg was behoorlijk negatief over de lokale politici.

Waar het op neer komt is dat de 'Riksintressen' goed beheerd worden omdat die van rijkswege uit beschermd zijn. Daarnaast krijgt ook Hallands Länsmuseum met vestigingen in Halmstad en Varberg een aardige som geld van de overheid om het regionale culturele erfgoed te stimuleren. De gemeentes zelf zijn wisselend enthousiaster en minder enthousiast met dit erfgoed bezig, maar die zijn over het algemeen niet geneigd om grote sommen geld voor lokaal erfgoed apart te leggen. Voorzover het rijk er geld voor geeft is het allemaal prima, maar veel meer wordt er niet aan gedaan. Enkele goede projecten die door enthousiaste erfgoedverantwoordelijken zijn geïnitieerd vormen hierop een uitzondering.

Als we in het erfgoedbeleid een lijn proberen te vinden m.b.t. waar het heen moet met de Hallandse identiteit, stuiten we op een probleem. De mensen die ik heb gesproken werken in theorie allemaal samen om het erfgoedbeleid van de regio te vormen, maar inhoudelijk verschillen ze hemelsbreed van mening, als ik vraag waar het erfgoedbeleid naartoe moet leiden. Kortom, het ontbreekt aan een breed gedragen constructie. De identiteit van Halland is zelfs onder de overheden en de belanghebben een erg omstreden punt. Identiteit heeft alles te maken met een subjectieve herkenning van eigenschappen (Oakes & Price, 2008). In Halland blijkt ook voor de belanghebbenden zelf moeilijk om vast te stellen wat de Hallandse identiteit nu is en waar het met die identiteit heen moet.

Mats Folkesson wil graag de Hallandse eenheid stimuleren, anderen willen juist het grensimago van de regio naar voren brengen, sommigen vinden dat we juist moeten benadrukken dat Halland helemaal niet zo speciaal of uniek is, en weer anderen vinden dat Halland maar opgeheven moet worden.

Enerzijds staan Mats Folkesson en Wivi-Ann Reit (van Kungsbacka) een cultureel sterk Halland voor en hebben ze daartoe in beperkte mate de middelen. Anderzijds voelen bijvoorbeeld Debbie Thompson en Thérèse Ehrenborg (uit Falkenberg en Laholm), dat ze in hun strijd voor een cultureel

sterker Halland behoorlijk in de steek gelaten worden door de overheid. Beiden vinden dat ze in hun plattelandsgemeenten maar moeilijk een voet aan de grond krijgen.

Concluderend wil ik stellen dat de ondergrond van een regionaal erfgoedbeleid stevig klaarligt, namelijk de bepaalde 'riksintressen', het Länsmuseum en de geldpotjes die van bovenaf gestuurd worden, maar er komt relatief weinig van de grond omdat het enthousiasme van lokale politici veelal te wensen overlaat en de mensen die wel enthousiast zijn, te verdeeld zijn over de inhoud om zich samen sterk te kunnen maken voor het regionale erfgoed. In de praktijk doet ieder mannetje zijn eigen ding, en probeert Mats Folkesson dat van bovenaf zo goed mogelijk te sturen, maar dat blijkt lastig.

ENQUÊTERESULTATEN

De tweede onderzoeksvraag was: **“Kennen de inwoners van Halland hun erfgoed?”**

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik enquêtes als uitgangspunt genomen.

De enquêtes die ik heb afgenomen zijn grofweg in 3 vragen te verdelen. In de eerste vraag moeten de geënquêteerden 5 'sites' in Halland noemen die zij kennen en van belang vinden. De vraag is bewust een open vraag omdat het er voor mij om ging erachter te komen welke plekken er het eerst bij mensen opkomen.

De tweede vraag was om erachter te komen in hoeverre men vindt dat het regionale cultuurerfgoed voor hun identiteit een rol speelt. Men had hier 4 keuzemogelijkheden: Absolut (Absoluut van belang), Ganska mycket (Tamelijk belangrijk), Inte så mycket (Niet zo belangrijk) of Inte alls (Totaal niet van belang).

Tenslotte heb ik een lijst van 10 sites genoemd. Vijf hiervan hebben de status *riksintresse* en vijf niet. Men moest hier aangeven of ze de plek kenden en of ze dachten dat die plek een *riksintresse*status had. Wat dit precies inhoudt is uitgelegd.

Hieronder volgt een overzicht van de enquêteresultaten per vraag. Daarna sluit ik af met een analyse van de resultaten op basis van de onderzoeksvraag.

DE ONDERVRAAGDEN

Eerst is het van belang om vast te stellen met welke soort mensen we te maken hebben. Het feit dat ik de enquêtes in het openbaar vervoer heb afgenomen heeft een zekere stempel gedrukt op de resultaten. Hierdoor zijn er relatief weinig mensen van middelbare leeftijd ondervraagd en relatief veel ouderen en jongeren. Met name de jongeren bleken erg gewillig om de enquête in te vullen. Dit

heeft tot resultaat gehad dat 55% van de ondervraagden jonger is dan 25 jaar. Het is van belang om hier bij de beschouwingen rekening mee te houden.

De verdeling tussen mannen en vrouwen is als volgt:

	<i>Mannen</i>	<i>Vrouwen</i>	TOTAAL
Absoluut	28	37	65
Relatief	43%	57%	100%

In drie gevallen was het geslacht niet ingevuld.

De tabel van de verdeling tussen de verschillende leeftijdscategorieën vind je hieronder:

<i>Leeftijden</i>	<i>Aantal</i>		
		50-54	3
15-19	28	55-59	6
20-24	9	60-64	2
25-29	4	65-69	3
30-34	4	70-74	1
35-39	2	75-79	2
40-44	2	TOTAAL	68
45-49	2		

Dan is de verdeling per kommun (gemeente) nog van belang. Ik heb veel per trein heen en weer gereisd (van noord naar zuid) om de enquête te laten invullen. Daarnaast heb ik in een aantal gemeentes (met name Halmstad, Laholm en Falkenberg) ook met lokale buslijnen gereisd. Het gevolg is dat Falkenberg een bijzonder hoog percentage representeert. Dit komt ook omdat Falkenberg in het midden van de regio ligt. Kungsbacka, een gemeente in het uiterste noorden, waar ik ook niet extra met bussen heb gereisd, komt bijzonder weinig voor. Er zijn ook 4 invullers van buiten Halland. Zij hebben woonplaatsen in Västra Götaland ingevuld.

<i>Kommuner</i>	<i>Aantal</i>
Kungsbacka	2
Varberg	8
Falkenberg	25
Halmstad	16
Laholm	12
Hylte	1
OVERIG	4
TOTAAL	68

VRAAG 1: NOEM 5 CULTUURHISTORISCHE PLEKKEN IN HALLAND DIE VOOR DE REGIONALE IDENTITEIT VAN BELANG ZIJN.

Het volledige resultaat van deze enquêtevraag vind je hieronder:

Fästningen (Varberg)	44	Rådhuset (Halmstad)	1
Tjolöholms Slott	21	Peder Skrivares Skola	1
Grimeton	15	Öströ	1
Tylösand	15	Norrviken	1
Halmstads Slott	10	Naketbadet (Varberg)	1
Tullbron	9	Mellby konstmuseum	1
Lugnarohögen	6	Laxön	1
Ullared	6	Larsagården	1
Najaden Halmstad	6	Kurorten i Varberg	1
Gamla Falkenberg	6	Hjuleberg	1
Vallens slott (Våxtorp)	5	Hembygdsgårdar	1
Laholm	5	Hasslövs kyrka	1
Skrea Strand	5	Halmstads Stadsmur	1
Galgberget/Hallan dgården (Halmstad)	5	Halmstads Bibliotek	1
Skottorps slott	4	Hallagärde (Frillesås)	1
Europa & tjuren (Halmstad)	4	Hagbards Galge	1
Fjärås Backa	4	Glommens fiskeläge	1
Stranden	4	Getterön (Fågel)	1
Ätrafors/Ätran	4	Gamla Köpstad	1
Nikolaikyrkan (Halmstad)	3	Bäckarp Älvsered	1
Lagaholmsruinen	3	Ästad Gård	1
Åkulla/Bokskogen	3	Årstad kyrka	1
Vallarna (Falkenberg)	2	Grimsholmen	1
Svenljunga ****	2	Träslövsläge	1
Särdals Kvarn	2	Norre Port	1
Gekås (Ullared)	2	Harplinge	1
Borås ****	2	Väderkvarn	1
Bollaltebygget	2	Bolsestugan	1
Bockstensmannen	2	Nidingen	1
Axtorna Slaget	2	Råo	1
Morups Tånge	2	Observatorium	1
Danska fallen	2	Prins Bertils Stig	1
Bockstens mosse	2	Havet	1
Äskhults by	2	Lilla Torg (Halmstad)	1
Steninge hamn	2	Olympia (fotomuseum)	1
Hallandsåsen	2		
Örjans vall	2		
Laurentikyrkan (Falkenberg)	2	**** = Ligt niet in Halland	
Övraby	2		
Våxtorps kyrka	1		
Ullareds			
Musikförening	1		
Svarträ kyrka	1		

In totaal zijn er 76 verschillende sites genoemd door de ondervraagden. De meesten daarvan echter maar 1 keer, dus die zijn voor het onderzoek van minder belang. Vooral interessant is dat 44 ondervraagden (65%) de vesting van Varberg heeft genoemd. Ook Tjolöholms slott in de gemeente Kungsbacka, Radiostation Grimeton in de gemeente Varberg en Tylösand bij Halmstad zijn veelgenoemde plekken. Dit is des te opvallender omdat ik relatief weinig mensen uit de gemeenten Varberg en Kungsbacka heb ondervraagd. Dit zijn dus sites die ook buiten de eigen gemeente bijzonder bekend zijn. De eerste site in de lijst, die *geen* status als riksintresse heeft is Ullared op de 8^e plaats. Hier kan dus uit opgemaakt worden dat de bekendste plekken in Halland ook een beschermde status genieten. Dit wil natuurlijk nog niet zeggen dat alle riksintressen bij het grote publiek bekend zijn, maar hier kom ik later nog op terug.

VRAAG 2: IN HOEVERRE IDENTIFICEER JE JE MET HET CULTURELE ERFGOED IN HALLAND?

In deze vraag werd de geënquêteerden gevraagd om aan te geven in hoeverre ze het regionale cultuurerfgoed van belang vinden voor hun eigen identiteit. Er is vanuit gegaan dat uit de antwoorden blijkt in hoeverre men het cultuurerfgoed in de regio *persoonlijk* belangrijk vind. Daaruit denk ik de gevolgtrekking te kunnen maken dat uit de antwoorden ook af te leiden is in hoeverre het erfgoed van belang is voor de eigen *identiteit*.

De resultaten zijn als volgt:

In hoeverre identificeer je jezelf met Hallands cultuurerfgoed?

	Aantal	Percentage
Absolut	5	7%
Ganska mycket	18	26%
Inte så mycket	37	54%
Inte alls	8	12%
LEEG	0	0%
	68	100%

Er zijn maar weinigen die aangeven héél erg veel of juist hélemaal niets met het regionale cultuurerfgoed te hebben. De meesten (80%) hebben één van de 2 middelste mogelijkheden aangekruisd. Dit is geheel in lijn met het stereotype Zweedse volkspysche, waarin het idee van *lagom* (middelmaticheid als positieve levenswaarde) een van de belangrijkste waarden is. Wel is duidelijk dat het merendeel (66%) van de ondervraagden één van de 2 negatieve antwoorden heeft gekozen. Slechts één derde van de mensen vindt dus dat het regionale cultuurerfgoed van belang is voor de

eigen identiteit. Interessant is hier ook om naar de verschillende leeftijdscategorieën te kijken. Is er een beduidend verschil tussen jongeren en ouderen? En tussen mannen en vrouwen?

Als we naar het verschil tussen de geslachten kijken valt op dat er weinig verschillen zijn. In absolute zin hebben exact even veel mannen als vrouwen hebben gekozen voor de antwoorden 'Absolut', 'Ganska mycket' of 'Inte så mycket'. Wel hebben veel meer vrouwen voor het antwoord 'Inte så mycket' gekozen, waardoor de vrouwen gemiddeld negatiever staan tegenover het Hallandse cultuurerfgoed.

	<i>relatief</i>	MAN	<i>relatief</i>	VROUW	<i>relatief</i>	ONBEK.	<i>relatief</i>
In hoeverre identifiëer je jezelf met Hallands cultuurerfgoed?							
Absolut	5	7%	2	7%	2	6%	1 33%
Ganska mycket	18	26%	8	28%	8	22%	2 67%
Inte så mycket	37	54%	15	52%	22	61%	0 0%
Inte alls	8	12%	4	14%	4	11%	0 0%
LEEG	0	0%	0	0%	0	0%	0 0%
	68	100%	29	100%	36	100%	3 100%

Als we op leeftijd gaan sorteren zouden we bijvoorbeeld een willekeurige verdeling in 3 groepen kunnen maken: de categorie 15-34 jaar, de categorie 35-54 jaar en de categorie ouder dan 55 jaar.

	<i>relatief</i>	15-34 jr	<i>relatief</i>	35-54 jr	<i>relatief</i>	55+ jr	<i>relatief</i>
In hoeverre identifiëer je jezelf met Hallands cultuurerfgoed?							
Absolut	5	7%	0	0%	0	0%	5 33%
Ganska mycket	18	26%	7	17%	6	50%	5 33%
Inte så mycket	37	54%	28	68%	5	42%	4 27%
Inte alls	8	12%	6	15%	1	8%	1 7%
LEEG	0	0%	0	0%	0	0%	0 0%
	68	100%	41	100%	12	100%	15 100%

We zien nu dat met name de ouderen (66%) en de mensen tussen 35 en 54 jaar (50%) positief tegenover het Hallandse cultuurerfgoed staan. Bij de jongere categorie, die overigens wel een meerderheid vormen als we alle ondervraagden bekijken, ligt dat percentage veel lager (33%).

VRAAG 3: HIERONDER VOLGT EEN LIJST MET 11 WILLEKEURIGE CULTUURGEBIEDEN IN HALLAND. WELKE KEN JE EN VAN WELKE DENK JE DAT ZE EEN BESCHERMDE STATUS HEBBEN?

Bij deze vraag heb ik een lijst gegeven van 11 willekeurige sites. Hiervan hebben er 6 de status van Riksintresse. De andere 5 niet. Het is een willekeurige selectie van bekende en minder bekende plekken. De ondervraagden moeten per site aangeven of ze de plek kennen en zo ja, of ze denken dat die plek een status als Riksintresse heeft. In de vraag is uitgelegd wat dit inhoudt.

De 6 plekken mét Riksintresse in deze vraag zijn:

- Tjolöholms Slott
- Bollaltebygget
- Tylösand
- Ätradalen
- Rydöbruk
- Grimeton

De volgende 5 plekken zónder Riksintressestatus heb ik in de vraag opgenomen:

- Ullared Kyrka
- Sárdals Kvarn
- Bua
- Frillesås Kyrka
- Torup

Op de vraag 'Ken je dit erfgoed?' is als volgt geantwoord:

Tjolöholms Slott	47
Grimeton	41
Tylösand	31
Ullared Kyrka	29
Torup	26
Ätradalen	25
Bua	16
Sárdals Kvarn	16
Rydöbruk	15
Frillesås Kyrka	12
Bollaltebygget	7

Deze resultaten bevestigen de resultaten van vraag 1. Tjolöholms Slott, Grimeton en Tylösand vormen immers de top 3. Samen met de vesting van Varberg vormen deze plekken toch de duidelijke top van het Hallandse cultuurerfgoed. Alledrie hebben ze ook een riksintresse status. Voor de minder bekende plekken is het belang van een riksintressestatus minder zichtbaar.

Als specifiek naar de riksintressestatus wordt gevraagd komen de volgende resultaten naar buiten rollen:

Tjolöholms Slott	36
------------------	----

Grimeton	30
Tylösand	19
Särdals Kvarn	12
Ullared Kyrka	6
Ätradalen	6
Bua	6
Frillesås Kyrka	6
Torup	4
Rydöbruk	4
Bollaltebygget	2

Opnieuw zien we dezelfde ‘bekende’ top 3 terugkeren. Van de rest is alleen opvallend dat ‘Särdals kvarn’ maar liefst 12 keer is aangestreept, terwijl slechts 16 mensen deze plek kenden. Dus diegenen die het pittoreske oude molentje van Särdal kennen gaan er ook vaak direct onterecht vanuit dat het beschermd is.

ANALYSE OP BASIS VAN DE ENQUÊTERESULTATEN

De tweede onderzoeksvraag (“**Hoe bekend is het Hallandse erfgoed voor de lokale bevolking?**”) is met name te beantwoorden op basis van vraag 1 en 3 van de enquêteresultaten. Het blijkt dat het merendeel van de inwoners van Halland slechts een handvol plekken met erfgoedstatus kent. Het gaat voornamelijk om de vesting in Varberg, het slot bij Tjolöholm, het radiostation van Grimeton en Tylösand bij Halmstad. Met name de vesting in Varberg werd door tweederde van de ondervraagden actief genoemd in vraag 1. Passief gaf in vraag 3 eveneens tweederde van de ondervraagden aan Tjolöholm en Grimeton te kennen.

Wat is nu het verschil tussen de plekken die men kent en de plekken die men niet goed kent? Uit de bezoeken die ikzelf heb afgelegd heb ik kunnen afleiden dat voor de zogenaamde ‘bekende’ plekken veel meer reclame gemaakt wordt. De bekende plekken proberen actief bezoekers te trekken. Bij de meeste minder bekende plekken gebeurt dit veel minder (hoogstens op lokaal schaalniveau) of zelfs helemaal niet. Bij een aantal plekken ontbrak zelfs een bordje met informatie ter plaatse.

ANALYSE VAN ONDERZOEKSVRAAG 3

Om de derde onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden (“**In hoeverre is er sprake van een actieve invloed van het erfgoedbeleid op de manier waarop de inwoners het erfgoed ervaren?**”) moeten we een analyse maken waarbij we de informatie uit de interviews combineren met de informatie die we verkregen hebben uit de enquêtes.

We hebben al geconstateerd dat de meeste inwoners slechts een handjevol plekken met waarde voor het culturele erfgoed kent. Dit komt waarschijnlijk omdat voor die bepaalde plekken actief reclame wordt gemaakt om bezoekers te trekken. Bij de meeste andere plekken gebeurt dit niet of nauwelijks.

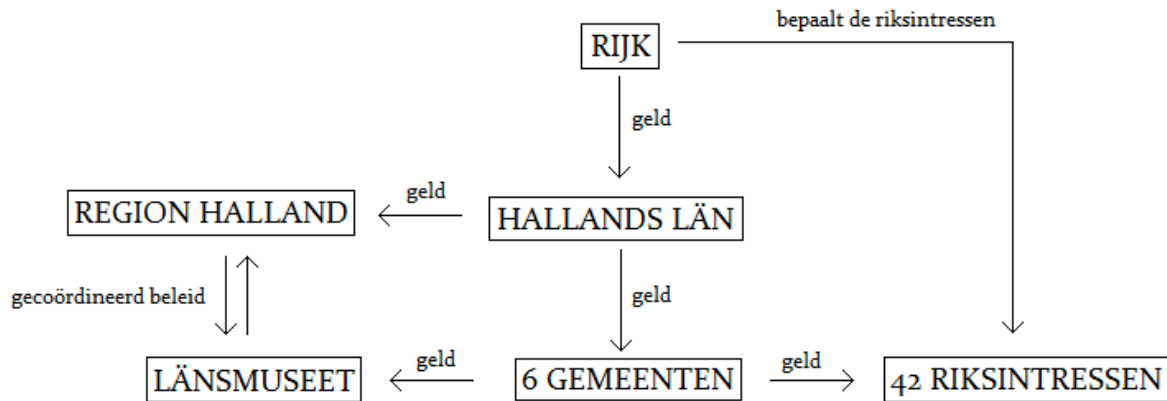
We hebben ook geconstateerd dat het overheidsgeld door het Län (in de persoon van Mats Folkesson) verdeeld wordt over de verschillende gemeentes en erfgoedsites. Op het moment dat er bij de ene plek wel wordt geïnvesteerd in informatievoorziening en reclame om bezoekers te trekken en bij de andere plek niet is er dus sprake van een bewuste keuze van overheidswege. Uiteraard kunnen ook private investeerders een grote invloed hebben, maar dit gebeurt altijd met toestemming en medeweten van de overheid.

In die zin kunnen we dus stellen dat er een direct verband bestaat tussen het actieve erfgoedbeleid van de overheid en de mate waarin men bekend is met het erfgoed in de regio. De riksintressestatus op zich speelt hier minder een rol. Er zijn genoeg plekken die wel met een dergelijke status van overheidswege beschermd worden, maar niet actief naar het publiek toe gepromoot worden. Het verband tussen erfgoedbeleid en publiek ligt hem dus meer in de mate van promotie, dan in de mate van bescherming. Er blijkt dus dat inderdaad het consumeren van erfgoed van groot belang is. Volgens Groote & Haartsen (2008) wordt erfgoed geproduceerd en vervolgens geconsumeerd. Een probleem met een groot deel van de plekken op de riksintresselijst is dat die wel geproduceerd worden, maar niet of nauwelijks geconsumeerd.

CONCLUSIE

ONDERZOEKSVRAAG 1

Op basis van de interviews is een bijzonder typerend, maar tegelijkertijd heel gevarieerd beeld van het Hallandse erfgoedbeleid naar voren gekomen. Praktisch gezien komt het erop neer dat Hallands Län het geld van het rijk verdeelt over Region Halland en de 6 gemeenten. De 6 gemeenten dragen op hun beurt zorg voor de riksintressen die wettelijk door het rijk zijn vastgelegd. Region Halland voert een actief 'promotend' identiteitsbeleid en doet dit met steun van Hallands Län en gecoördineerd samenwerkend met het Länsmuseum. Krister Gustafsson is immers zowel hoofd van het Länsmuseum in Halmstad, als van Region Halland. De musea in Halmstad en Varberg worden op hun beurt weer door de betreffende gemeenten gesubsidiëerd. Onderstaand schema geeft een beknopt overzicht van de gang van zaken:

Men moet wel goed voor ogen houden, dat de gemeentebesturen en het Länsbestuur natuurlijk niet puur vertegenwoordigd zijn in de mensen die ik geïnterviewd heb, zoals Mats Folkesson. De mensen met wie ik gesproken heb vertegenwoordigen de erfgoedbelangen bij hun gemeente of het Län en hebben dus ook vaak tegenstand te verwerken vanuit hun eigen organisatie. Dit komt ook duidelijk naar voren in de interviews.

Gedurende mijn onderzoek is sterk de indruk ontstaan dat het ontbreekt aan een overkoepelende visie, die door iedereen gedragen wordt. Dit terwijl er wel een duidelijk systeem van lagen en geldstromen bestaat.

ONDERZOEKSVRAAG 2

Uit de enquêtes komt naar voren dat de binnenstad van Halmstad, Tylösand, Radiostation Grimeton, Tjolöholms slott, maar vooral de vesting in Varberg bekende plekken zijn. De rest van het erfgoed is veel minder bekend. Een oorzaak bij deze grote bekendheid van een klein aantal plekken lijkt te liggen in de mate van promotie om actief bezoekers te trekken. Bij de meeste plekken gebeurt dit namelijk niet of nauwelijks. Maar die paar plekken, waar het wel gebeurt, zijn direct ook bekend bij het grote publiek.

Echter slechts éénderde van de ondervraagden zegt zichzelf ook te identificeren met het regionale erfgoed. Uit de resultaten blijkt wel dat dit percentage waarschijnlijk hoger zou worden zijn als er relatief minder jongeren ondervraagd zouden zijn, maar dat meer dan 50% positief zou reageren lijkt onwaarschijnlijk. Kort samengevat kan dus gezegd worden: *Ja, de Hallänning heeft een beeld van het regionale erfgoed, al is dat niet heel omvangrijk, maar: Nee, de Hallänning hecht gemiddeld weinig waarde aan dit erfgoed, hoewel het voor sommigen zeker een rol van belang speelt.*

Deze conclusie wordt ook versterkt door de vele gesprekken die ik met mensen in de trein en bus heb gehouden. De meesten waren niet erg geïnteresseerd en vulden de enquête gewoon in, maar

toch begon een aantal mensen ongevraagd een gepassioneerd verhaal over het belang van dit erfgoed en van de Hallandse identiteit. Onder een zekere groep mensen leeft het dus zeker.

ONDERZOEKSVRAAG 3

Deze vraag is natuurlijk moeilijker te beantwoorden omdat we hier de resultaten van de enquêtes en de interviews moeten combineren. Er kan gezegd worden dat het overheidsbeleid met name gericht is op het beschermen van de 'riksintressen' en het promoten van de identiteit middels Region Halland en de twee musea. Op mijn reizen door de regio heb ik gezien dat een aantal riksintressen, door geld vanuit de overheid ook daadwerkelijk als bezoekerssite waren ingericht. Maar niet allemaal. De resultaten van de enquêtes inziend blijkt dat de sites die hoog scoorden bij de ondervraagden allemaal ook écht voor bezoekers ingericht waren. De vesting van Varberg is bijna een museum op zich, Tjolöholms slott heeft een speciaal parkeerterrein voor bezoekers, waarvoor betaald dient te worden en Grimeton heeft vanwege de UNESCO-status ook veel aandacht gekregen. Dan zijn er nog een aantal sites die minder bekend zijn, maar wel echt als kleine bezoekerssite ingericht voor degenen die het weten te vinden zoals Äskhults by en Mårtagården in de gemeente Kungsbacka. De meeste riksintresse missen een dergelijke inrichting echter. Hier gaat het overheidsgeld blijkbaar alleen naar het beschermen van de gebieden en dat heeft geen invloed op de bekendheid bij het publiek.

Kortom: Ja, er is een direct verband tussen erfgoedbeleid en mate van bekendheid bij het publiek, maar dat verband bestaat alleen waar onder actief erfgoedbeleid ook actieve promotie wordt verstaan. Actieve bescherming (riksintressestatus) op zich heeft geen invloed op de mate waarin het regionale erfgoed leeft bij het publiek.

BIBLIOGRAFIE

Encyclopædia Britannica

Gillis, 1994

Graham, Ashworth & Tunbridge, 2000

Groote & Haartsen, 2008

Hernández Martínez, 2008

Krauss, 2008

Länsstyrelsen i Hallands län, Områden av riksintresse för kulturminnesvård i Hallands län, 1993

McDowell, 2008

Oakes & Price, 2008

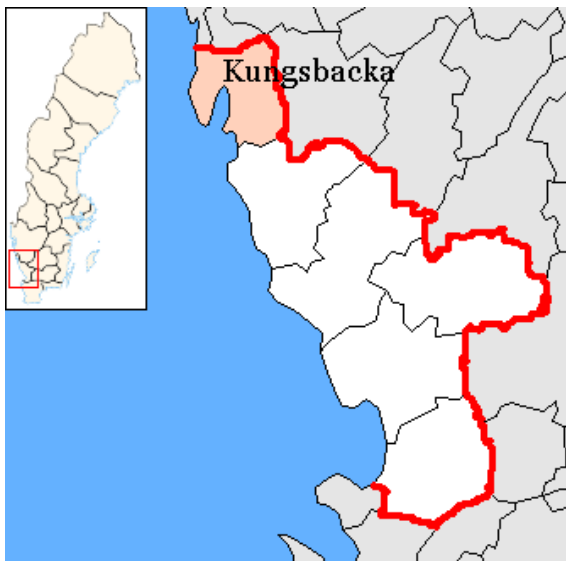
Schotman, Universiteit voor Zelfstudie, ongedateerd

The Free Dictionary

BIJLAGE: RIKSINTRESSEN & INTERVIEWS PER GEMEENTE

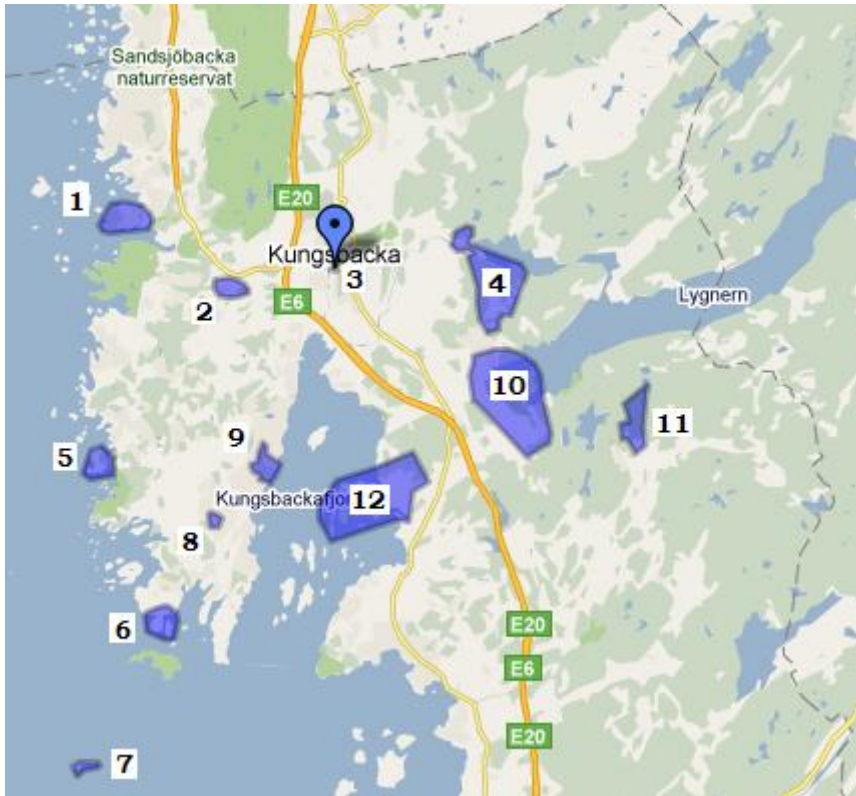
In dit hoofdstuk zal ik de 42 verschillende riksintressen in Halland per gemeente behandelen. Ook zal ik een korte beschrijving geven van het interview dat ik met de betrokkenen van de gemeenten Kungälv, Falkenberg, Halmstad en Laholm gehouden heb. Een beschrijving van het interview met Agneta Boqvist van het Länsmuseum in Varberg en Mats Folkesson van Hallands Län volgt in het volgende hoofdstuk.

KUNGSBACKA KOMMUN

Kungälv Kommun is de noordelijkste gemeente in Hallands Län. Er wonen 75.000 inwoners (25% van heel Halland) waarvan 20.000 in de hoofdplaats Kungälv. Veel van de plaatsen in het noorden en midden van de gemeente (inclusief Kungälv zelf) worden vaak gezien als voorsteden van de grote stad Göteborg, die slechts 25 km ten noorden van het centrum van Kungälv ligt. De inwoners van deze gemeente zijn dan ook veel meer gericht op de grote stad Göteborg, dan op de rest van Halland. Het is ook de enige gemeente in Hallands Län waar het busvervoer niet verzorgd wordt door Hallandstrafik (de provinciale vervoersmaatschappij) maar door Västtrafik, de vervoersmaatschappij voor de provincie Västra Götaland, waar Göteborg ligt. Dit heeft allerlei onhandige gevolgen voor het busvervoer tussen Kungälv en de gemeente Varberg, waar men op de gemeentegrens dient over te stappen.

De gemeente Kungälv beschikt over 12 plekken die een beschermde status als *Riksintresse* genieten. Hieronder volgt een overzicht.

1 Särö

Särö is een duidelijk afgebakend schiereiland. Het was een bekende badplaats voor de rijken in de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. Veel koningen en prinses hebben hier nog een buitenverblijf gehad. Nog steeds is het voor veel Zweedse rijken een geliefde villabadplaats. Dit is ook wel te zien aan het aantal jongeren dat er in extreem dure auto's rondtoert.

2 Vallda Kyrkby

Vallda is een bijzonder oud landbouw- en kerkdorpje. Waarschijnlijk was het al in de prehistorie bewoond. Het is goed bewaard gebleven en daarom een schoolvoorbeeld van de

Noord-Hallandse plattelandsbouwstijl tussen de 17^e en 19^e eeuw.

3 Kungsbacka Innerstad

Kungsbacka, de hoofdplaats van de gemeente, heeft een oude stad van middeleeuwse oorsprong. De bebouwing is een houten bouwstijl die karakteristiek is voor de 19^e en begin van de 20^e eeuw. Zelfs de kerk uit 1865 is van hout.

4 Hjälms-Rossared

Een dal dat al sinds de bronstijd bewoond wordt. Middenin ook een oud middeleeuws landhuis (Rossared), met de bewoning van de landarbeiders daaromheen. Ook in Hjälms een waterval met overblijfselen van verscheidene watermolens.

5 Onsala Sandö

Typisch Noord-Hallands kustheidegebied met overblijfselen uit de prehistorie.

6 Mönsters Lotsplats

Een kustgebied met bijzondere prehistorische overblijfselen (waaronder labyrinten) en een 18^e eeuwse losplaats in een gebied waar de scheepvaart erg belangrijk was.

7 Nidingens fyrplats

Zwedens eerste vuurtoren (uit 1645) en omliggende bebouwing uit de 17^e t/m de 20^e eeuw. Het eiland Nidingen ligt een eind van de kust af.

8 Kaptensgårdarna Mårtagården och Apelhögen

Goed bewaardgebleven en erg kenmerkende voorbeelden van zogenoemde *kaptensgårdar* (kapiteinsboerderijen). Deze waren ontstaan door een combinatie van landbouw en scheepvaart. Dit was in deze streek gebruikelijk in de 18^e en 19^e eeuw.

9 Onsala kyrkby

Een oud en belangrijk gemeenschapscentrum met enkele prehistorische overblijfselen, een kerk uit de vroege middeleeuwen en verscheidene andere gebouwen.

10 Fjärås Bräcka

Een kleine heuvelrug met bijzonder veel prehistorische overblijfselen. Hieronder vele grafheuvels en –stenen, de overblijfselen van een fort en een vroegmiddeleeuwse kerk.

11 Äskhults by

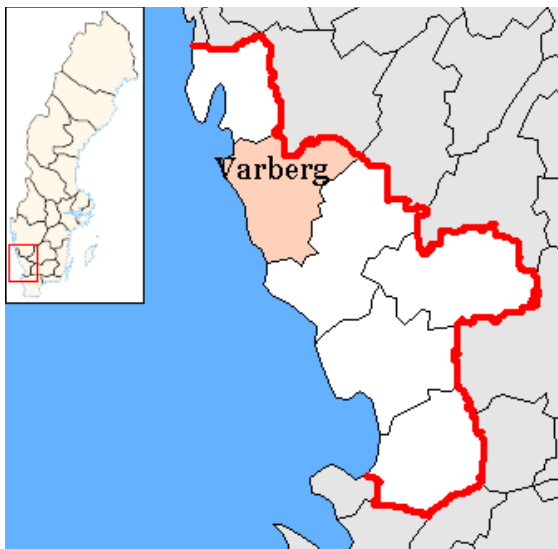
Een uniek dorpje omdat de bouwstijl van de 18^e eeuw bewaard is gebleven. In Zuid-Zweden zijn nog maar weinige vergelijkbare plekken te vinden.

12 Tjolöholm

Een vroegmiddeleeuws landhuis, omgebouwd tot een compleet slot in Tudorstijl rond 1900. Ook nog een aantal prehistorische overblijfselen in de omgeving. Dit slot is een van de meest bekende sites van Halland (zie hiervoor het hoofdstuk *enquêtes*).

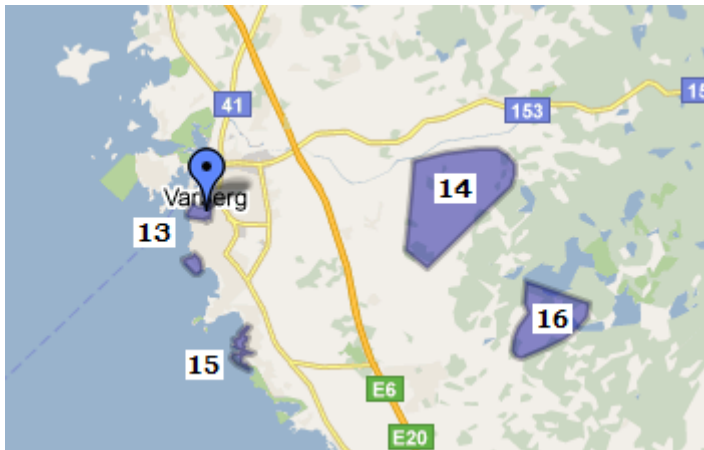
VARBERGS KOMMUN

Varbergs Kommun ligt ten zuiden van Kungsbacka en ten noorden van Falkenberg. Er wonen in totaal 58.000 inwoners (minder dan Kungsbacka Kommun), maar de hoofdplaats Varberg telt 26.000 inwoners en is daarmee dus juist groter dan Kungsbacka. Varberg is een aangename oude badplaats met een welbekende vesting. Vanuit Varberg gaat er een regelmatige veerverbinding naar Grenå in het Deense Jutland. Ook beschikt de gemeente Varberg over Hallands enige UNESCO Werelderfgoed, namelijk het radiostation bij Grimeton.

Het kleine plaatsje Kungsäter (360 inwoners) in het uiterste noordoosten van de gemeente ligt cultureel gezien in Västergötland, maar wordt toch vanuit het Hallandse Varberg bestuurd.

Ondanks dat Varbergs Kommun over de bekendste riksintressen beschikt, zijn in totaal slechts 4 plekken in de gemeenten tot riksintresse bestempeld.

13 Varbergs Innerstad & Apelviken

De binnenstad van Varberg omvat een middeleeuws slot mét vesting, waarvan zowel delen bewaard zijn gebleven uit de tijd van de Deense overheersing, als uit de Zweedse tijd. De gebouwen in de oude stad stammen van de 17e t/m de 19e eeuw. Er is ook een oud badhuis uit 1810. In het zuiden van de stad hoort ook het kuursanatorium Apelviken tot het erfgoed.

14 Grimeton

Een schoolvoorbeeld van de vroege transatlantische communicatie, steekt het UNESCO-werelderfgoed van het radiostation uit 1925 wat vreemd af bij het ouderwetse kleinschalige agrarische milieu van deze streek dat tevens doorspekt is met prehistorische graven.

15 Träslövsläge

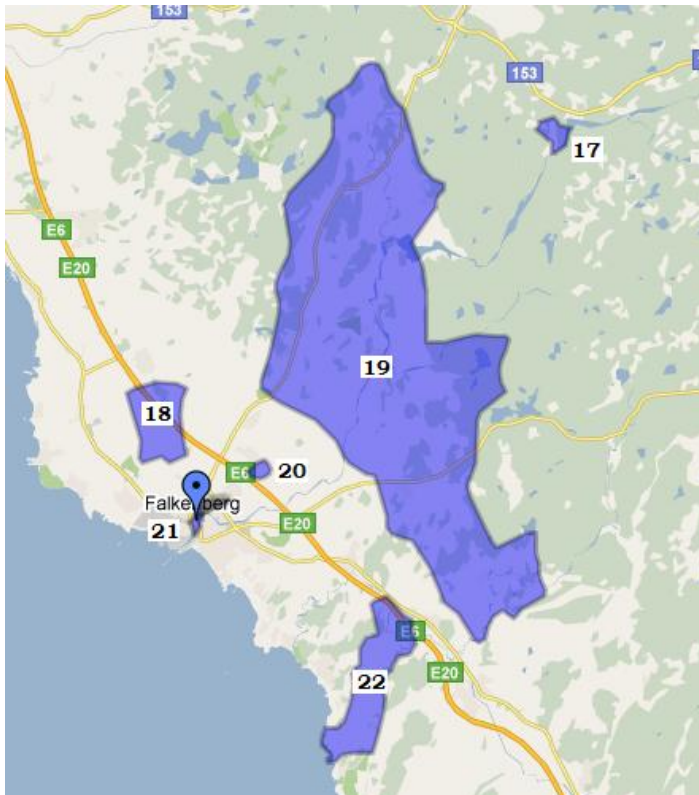
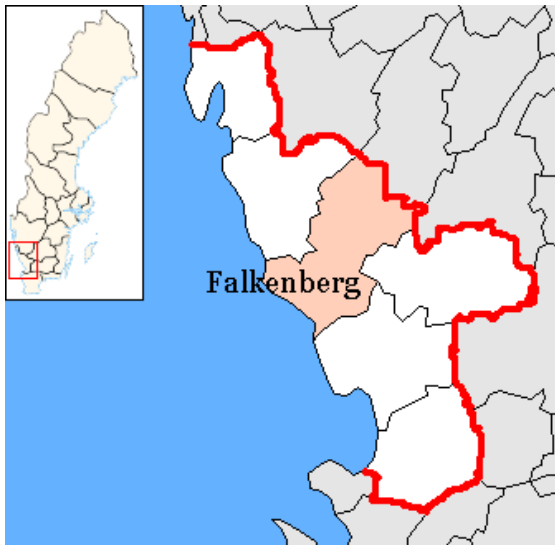
Hallands grootste, nog bestaande, vissersplaatsje met oude houten huisjes, kronkelige smalle steegjes en kleine tuintjes.

16 Dagsås

Oude boerderijen van middeleeuwse oorsprong, een vroegmiddeleeuws kerkje, oude molentjes. Boerderij Klev werd in lesmethodes altijd als voorbeeld gebruikt van typisch Hallandse landbouwstijl.

FALKENBERGS KOMMUN

Falkenbergs Kommun ligt midden in Halland. Tussen Varberg in het noorden en Halmstad in het zuiden. In het oosten grenst het ook nog aan Hylte Kommun. In de hele gemeente wonen ca. 41.000 mensen, dat is dus minder dan in de gemeentes van Varberg of Kungsbacka. De hoofdplaats, Falkenberg telt ongeveer 19.000 inwoners en is daarmee net iets kleiner dan Kungsbacka. De Ätran, een riviertje, slingert zich een weg naar de kust door deze gemeente en mondt bij Falkenberg in het Kattegat uit. Het is voor deze regio altijd een belangrijke ader

geweest. Het plaatsje Älvsered (475 inwoners) in het uiterste noorden hoort cultureel gezien bij Västergötland, maar wordt vanuit Falkenberg bestuurd.

In Falkenbergs Kommun zijn in totaal 6 plekken benoemd tot riksintresse.

Het Ätradal, stroomdal van de Ätran, is als groot gebied in zijn geheel tot riksintresse benoemd. Een noordelijk stukje ligt nog in Varbergs Kommun.

17 Bergs By

Een ouderwets landbouwterrein midden in de bossen.
Onder andere twee zeer oude boerderijen.

18 Lindhults Gods

Landhuizen in een boerendorp. Sinds de negentiende eeuw was dit een veeteeltcentrum in de regio. De manier waarop het dorp was opgezet geeft inzichten in de sociale structuren van die tijd.

19 Ätradalen

Een belangrijk agrarisch cultuurlandschap dat grotendeels onaangeroerd bleef door de snelle veranderingen van de 20^e eeuw. Grote landhuizen, veel middeleeuwse kerkjes, een hoge dichtheid van prehistorische vondsten en een marktplaats waar al sinds de 13^e eeuw in vee gehandeld wordt.

20 Vinbergs Kyrkby

Een waardevol oud kerkje, in een bijzondere omgeving. Daarnaast een molentje uit de middeleeuwen. Olof von Dahlin, een bekend dichter en prozaschrijver uit de 18^e eeuw werd hier geboren.

21 Falkenbergs Innerstad

De binnenstad van Falkenberg heeft een bijzonder goed bewaard gebleven kern. Dit is een van de zuidelijkste plekken, waar je nog de houten bouwstijl tegenkomt, die in Noord-Scandinavië kenmerkend is. Daarnaast is er ook een oude stenen brug, uit de 18^e eeuw, die uniek is voor Zweden.

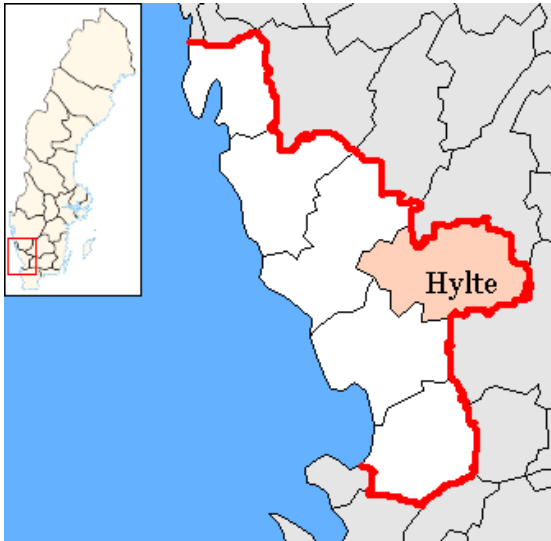

22 Vastaddalen

Een nog levend cultuurlandschap met veel traditionele boerenbebouwing en overblijfselen uit de prehistorie. Daarnaast ook een uniek molenbouwwerk bij Berte.

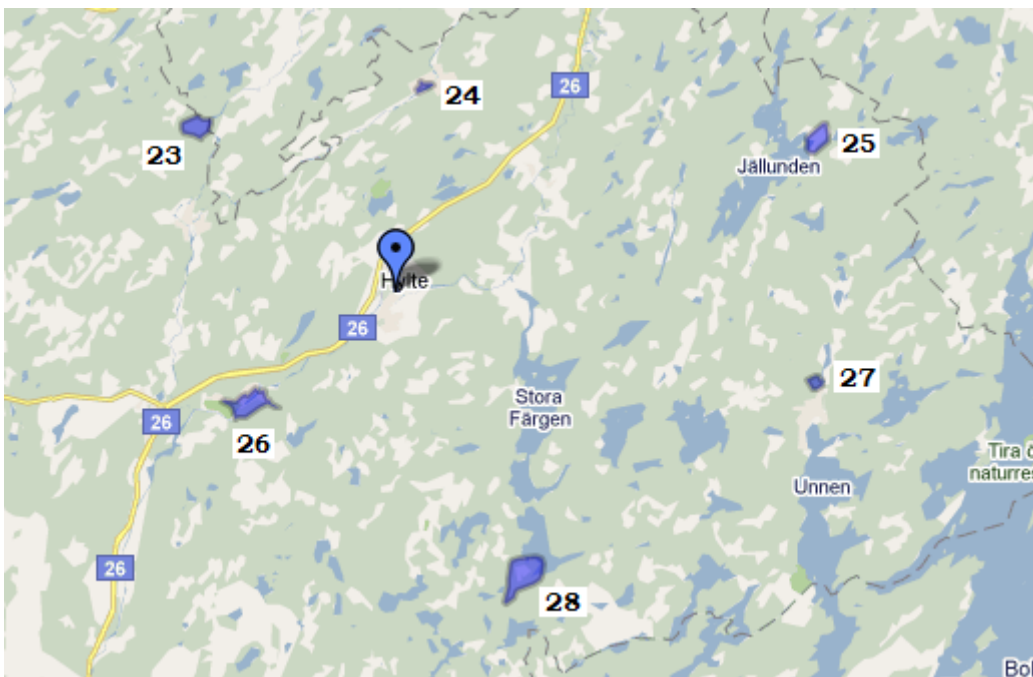

HYLTE KOMMUN

Hylte Kommun is de enige Hallandse gemeente die geheel in het binnenland ligt. Met zijn 10.000 inwoners is het de minst bevolkte gemeente van Halland. De hoofdplaats is het dorpje Hyltebruk, maar ook die telt slechts 3700 inwoners. Deze gemeente beslaat veel bosrijk gebied, waarin enkele kleine dorpjes liggen. Voornamelijk de houtindustrie is hier belangrijk. Bijna tweederde van deze gemeente, waaronder Hylte zelf ligt cultureel gezien in het landschap Småland. Alleen het westelijke gebied rond Kinnared en Torup ligt voor 100% in Halland.

Hylte beschikt over 6 riksintressen, waarvan er 4 (nummers 24,25,27,28) feitelijk in Småland liggen.

Een ouderwets boerendorpje in de bossen dat kenmerkend is voor deze streek. Ook een aantal prehistorische graven.

24 Landeryd

Dorp dat vooral heeft kunnen leven vanwege de spoorlijn die er doorheen loopt. Was voorheen een typisch klein spoorwegknooppunt. Tegenwoordig ligt het nog maar aan één enkele regionale lijn, waar de stoptrein van Halmstad naar Nässjö (in Småland) nog stopt.

25 Jälluntofta kyrkby

Een ouderwets kerkdorp in typisch West-Smålandse stijl.

26 Rydöbruk

Een oud industriedorp dat voor deze streek een centrale rol heeft gespeeld. Een van de best bewaarde oude industriemilieus in Halland.

27 Ödegärdet

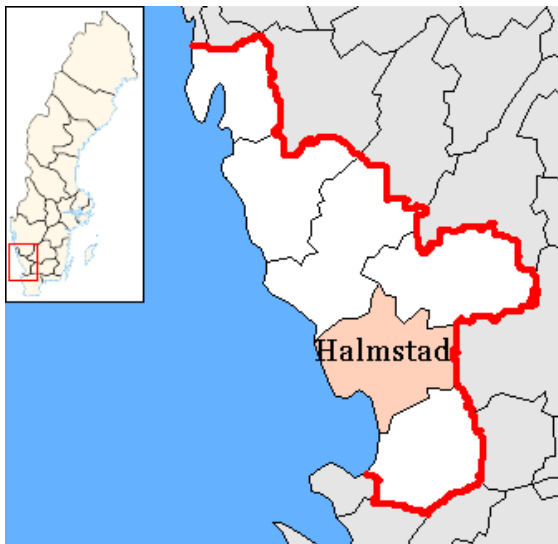
Een zeer oud beukenbos met daaronder nog fossiele akkergrond die gedurende langere tijd in de prehistorie gebruikt werd.

28 Femsjö kyrkby

Oud, goed bewaard gebleven kerkdorpje in de bossen. Ook een klein museum bij het middeleeuwse kerkje.

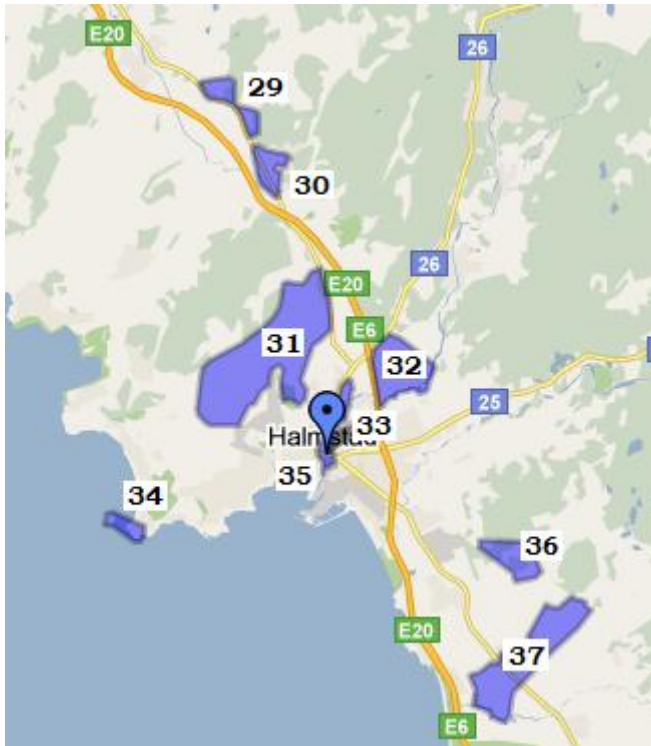
HALMSTADS KOMMUN

Halmstad is de hoofdstad van Halland. Het ligt in het zuiden van de regio, aan het Kattegat en telt 56.000 inwoners. Het is dus meer dan 2 keer zo groot als Varberg, de tweede stad. De hele gemeente telt 92.000 inwoners. Halmstad is door de E6 en ook per spoor goed verbonden met Göteborg en Malmö. De verbindingen met hoofdstad Stockholm zijn een stuk minder goed. Per trein zou men

bijvoorbeeld via Göteborg moeten reizen of eerst in de stoptrein naar Nässjö moeten stappen. Dit is typerend voor Halland als 'perifere' regio in het hart van het Europa-gerichte deel van Zweden. Net zoals het zuidelijker gelegen Laholm is Halmstad voor een groot deel van de oude geschiedenis Deens geweest. Pas sinds 1658 (vrede van Roskilde) zijn deze streken weer in Zweedse handen.

Halmstad beschikt over 9 riksintressen. Hier volgt een overzicht:

29 Fröllinge & Susegården

Landhuizen met wortels in de middeleeuwen en de 17^e eeuw, omgeven door een cultuurlandschap met prehistorische graven, slotsparken enz.

30 Kvibille

Prehistorische grafheuvels in een klein dorpje met een vroegmiddeleeuwse kerk en meerdere bijzondere gebouwen.

31 Vapnödalen

Opslagplek met enkele landhuizen in een vruchtbaar dalletje dat in de 19^e eeuw intensief werd bewerkt. Er zijn veel mergelgraven te vinden.

32 Sperlingsholms gods

Opslagterrein uit het midden van de 17^e eeuw, in een karakteristieke omgeving met veel landhuizen. O.a. ook Hallands grootste grafheuvel uit de bronstijd.

33 Slottsmöllan & Övraby

Slottsmöllan is een van Hallands belangrijkste en best bewaard gebleven industriecomplexen. In Övraby staat een middeleeuwse kerkruïne op de plek waar Halmstad vroeger gelegen heeft.

34 Tyludden & Tylöns fyrplats

Tylösand is een van de bekendste plekken in heel Halland. Jaarlijks stromen hordes jonge mensen hierheen om in de zomer op het strand te kunnen liggen. Toch is dit ook een belangrijk historisch

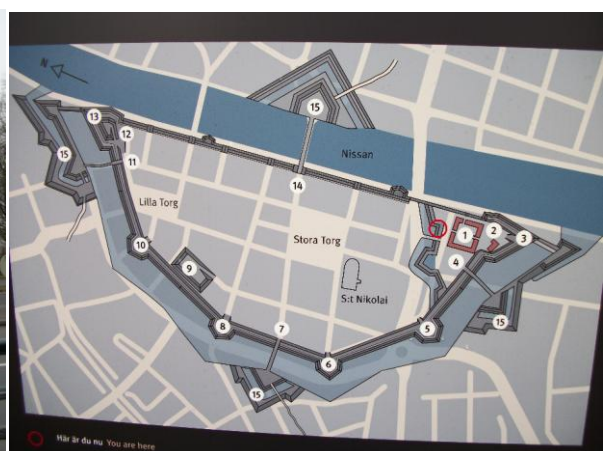

kustlandschap, waar de ontwikkeling van de zeevaart nog goed te zien is.

35 Halmstads Innerstad

Halmstad heeft een middeleeuwse binnenstad met nog heel wat resten van de oude vesting en stadsmuren (die de stad juist *tegen* de Zweden moest beschermen in de Deense tijd).

In Halmstad is de bebouwing ook veel kenmerkender voor de Zuid-Zweedse architectuur, dan de bebouwing die we in noordelijk Halland vonden. Er wordt veel meer met steen gebouwd, dan met hout.

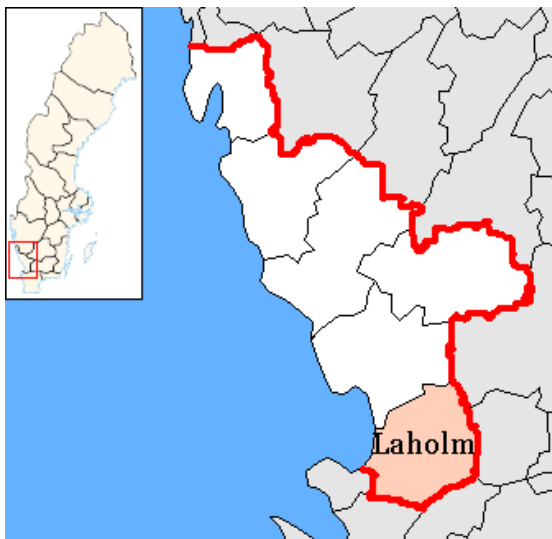
36 Stjärnarps gods

Dit is een opslagterrein met een oorsprong in de Deense tijd (vroeg 17^e eeuw) in een rijk cultuurlandschap (parken, mergelgraven enz.)

37 Eldsbergaåsen

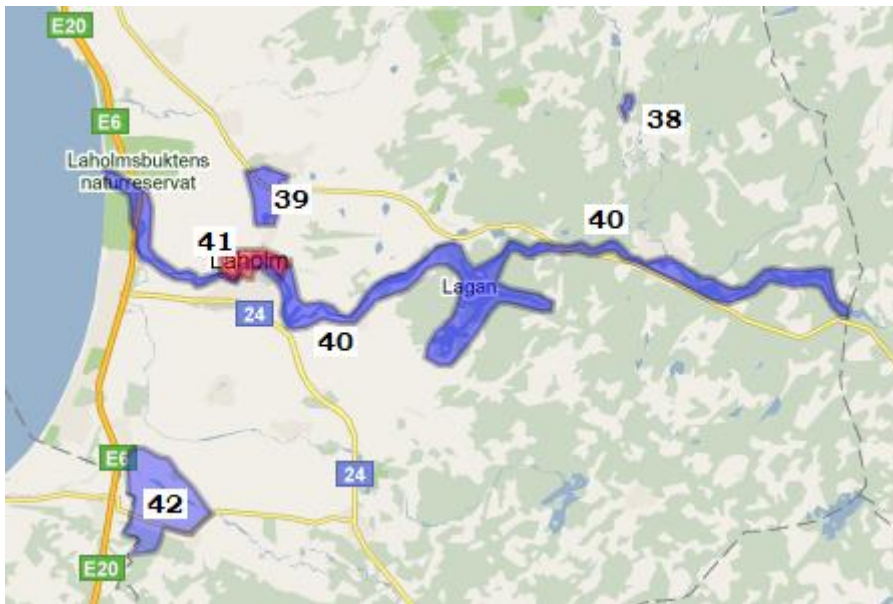
Een bijzonder aantal prehistorische graven, een kerk en een groot aantal gebouwen die op een continue bewoning duiden van deze in het oog springende heuvel.

LAHOLMS KOMMUN

Laholm is de zuidelijkste gemeente van Halland. Met slechts 23.000 inwoners is het op Hylte na de minst bevolkte gemeente in het Län. De hoofdplaats Laholm telt niet meer dan 6000 inwoners. Laholm is een behoorlijk agrarische gemeente met veel open ruimte en een aangename kuststrook, waar het voor velen goed toeven is. Pas in het oosten van de gemeente beginnen de dichte bossen, die voor Zweden zo kenmerkend zijn. Laholm ligt aan de E6 tussen Malmö en Göteborg en heeft tevens een station aan de spoorlijn tussen diezelfde steden.

In Laholm liggen 5 plekken die een status als riksintresse hebben.

38 Bollaltebygget

Bollaltebygget is een uniek en goed bewaardgebleven boerderijerf, die typerend is voor de Zuid-Scandinavische bouwstijl, omgeven door een oud heidegebied.

39 Tjärby

Landbouwgebied met een sterke dichtheid van bijzondere grafheuvels uit de prehistorie. Ook een bijzondere kerk met bijbehorend raadhuis en herberg.

40 Lagadalen

Dit rivierdal is een typisch voorbeeld van de uitbouw van waterkrachtwerken aan het begin van de 20^e eeuw. In totaal liggen in de gemeente Laholm 7 waterkrachtwerken aan deze rivier.

41 Laholms Innerstad

De binnenstad van Laholm is een bijzonder voorbeeld van een oud, maar ongedeelde stadsmilieu met een lange geschiedenis. Het is de noordelijkste uitpost van de typische Zuid-Scandinavische stedenbouwtijl. Er is ook een middeleeuwse kerk en een oude burchtruïne (Lagaholm) ten noorden van de stad.

42 Dömestorp

Twee landhuizen in een open landschap aan de voet van de Hallandsås (de heuvelrug die Halland van Skåne scheidt). Ze bestonden al in de 15^e eeuw, maar de gebouwen die er nu staan stammen uit respectievelijk de 17^e en 18^e eeuw. Verder vallen ook Hasslövs middeleeuwse kerk en het boerendorp met o.a. mergelgraven tot deze riksintresse. Net in de heuvelrug ligt een prehistorisch akkerland met steenhopen uit de bronstijd en een runesteen.

